

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2006:98
ISSN 1404-0891

Barn och kultur på biblioteket

MAUD ANDERSSON
CAROLINA ERICSSON

HÖGSKOLAN I BORÅS

© Maud Andersson/Carolina Ericsson
Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Barn och kultur på biblioteket
Engelsk titel: Children and culture at the library
Författare: Maud Andersson och Carolina Ericsson
Kollegium: Kollegium 3
Färdigställt: 2006
Handledare: Anette Eliasson

Abstract: The purpose of this master's thesis is to investigate the culture for children in the age of 10-12 year-old at the library in a small town and to see if the library and children shared the same view of the libraries missions. We have interviewed 3 groups of 5-7 children at two times. We have also interviewed a children librarian about her opinion of her work and children culture.

The United Nations Convention on the Rights of the Child works as our theory in this thesis. We thought that the convention could have an impact on the work of the children libraries.

The issues studied are:

- How does the children experience the culture offered by the library?
- Which culture for children exists in the library? What do the children use?
- What do the children think about the mission of the library and of the library as an intermediary link to culture?
- What does the library think about their mission and of the library as an intermediary link between children and culture?
- How does the work of the library accord to the Convention on the Rights of the Child?

The study shows that the children associate the library with the school. This is something that the librarian knew and wanted to change. We also saw that the children wanted to take part in the library work such as purchase, activities and selections. The library does work with the convention as a guideline but wanted to increase the influence of the convention partly by making the children participate more.

Nyckelord: Barnbibliotek, barn, kultur, barnkonventionen

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	5
1.1 BAKGRUND	5
1.2 BARNBIBLIOTEKETS HISTORIA.....	5
1.3 SYFTE OCH PROBLEMFÖRMULERING.....	9
1.4 AVGRÄNSNINGAR.....	10
1.5 DISPOSITION.....	11
2. DEFINITIONER	13
2.1 BARN.....	13
2.2 BARNPERSPEKTIV.....	13
2.3 KULTUR	14
3. TIDIGARE FORSKNING.....	16
3.1 TIDIGARE FORSKNING OM KULTUR OCH BARN.....	17
3.3 TIDIGARE FORSKNING KRING BARN OCH ARBETET MED BARNKONVENTIONEN.....	22
4. STYRDOKUMENT	24
4.1 BIBLIOTEKSLAGEN.....	24
4.2 VERKSAMHETSPLAN.....	24
5. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	26
6. METOD.....	31
6.2 METOD VID INTERVJUERNA MED BARNEN.....	31
6.2.1 Urval.....	32
6.2.2 Planering.....	33
6.2.3 Genomförande.....	33
6.3 INTERVJUN MED BARNBIBLIOTEKARIEN.....	34
6.3.1 Genomförande.....	35
6.4 METODENS PÅVERKAN PÅ VÅRA INTERVJUER.....	35
7. RESULTATREDOVISNING.....	36
7.1 BIBLIOTEKETS UTFORMNING.....	36
7.2 UTBUD	37
7.3 REDOVISNING AV INTERVJUERNA MED BARNEN	40
7.3.1 Presentation av de intervjuade barnen.....	40
7.3.2 Fritidsaktiviteter.....	40
7.3.3 Användning av biblioteket.....	42
7.3.4 Synen på biblioteket.....	45
7.4 REDOVISNING AV INTERVJUN MED BARNBIBLIOTEKARIEN.....	45
7.4.1 Presentation av barnbibliotekarien.....	45
7.4.2 Bibliotekets roll.....	46
8. ANALYS OCH DISKUSION	47
8.1 TOLKNINGSMETOD.....	47
8.2.1 Rättigheterna i konventionen gäller alla barn utan diskriminering.....	47
8.2.2 Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som berör barn.....	48
8.2.3 Barnet har rätt till sitt liv och har rätt att utvecklas.....	51
8.2.4 Barnet har rätt att göra sig hörd och få sina åsikter respekterade.....	55

9. SLUTSATSER	56
9.1 HUR UPPLIVER BARNEN KULTURUTBUDET PÅ STADSBIBLIOTEKET?.....	56
9.2 VAD FINNS DET PÅ BIBLIOTEKET FÖR BARNEN? OCH VAD GÖR DE?.....	56
9.3 HUR SER BARNEN PÅ BIBLIOTEKETS ROLL I DERAS KULTURANVÄNDNING?	56
9.4 HUR SER BIBLIOTEKET PÅ SIN ROLL SOM KULTURFÖRMEDLARE TILL BARNEN?	57
9.5 HUR STÄMMER BIBLIOTEKETS SYN PÅ DERAS ROLL SAMMAN MED BARNKONVENTIONENS RIKTLINJER?.....	57
10. SAMMANFATTNING	58
11. KÄLLFÖRTECKNING	60
11.1 OTRYCKTA KÄLLOR.....	60
11.2 ELEKTRONISKA KÄLLOR.....	60
11.3 TRYCKTA KÄLLOR.....	60
12. BILAGOR	63
12.1 BILAGA 1. BREV TILL VÅRDNADSHAVANDE.....	63
12.2 BILAGA 2. INTERVJUMALL.....	64
12.2.1 Uppföljningsfrågor till barnen.....	65
12.3 BILAGA 3. FRÅGOR TILL BIBLIOTEKARIEN.....	66
12.4 BILAGA 4. ARTIKEL 31.....	67

1. Inledning

Nedan följer en introduktion till uppsatsen genom att vi beskriver bakgrunden till uppsatsämnet och vad vi vill ha reda på, vilka avgränsningar som vi gjort och hur vi lagt upp uppsatsen. Vi inleder även med en överblick över barnbibliotekets historia.

1.1 Bakgrund

Vi har båda läst barn- och ungdomslitteratur på universitetet och funnit att vi mer och mer har blivit intresserade av barnens plats på biblioteket. Vi har även läst filmvetenskap och där diskuterat barnens roll i filmvärlden ur flera synvinklar såsom påverkan och marknadsförning. Detta har tillsammans med biblioteks- och informationsvetenskapen skapat ett stort intresse för barn i olika kulturella sammanhang hos oss.

Vi visste därför tidigt att vi ville skriva om barn och bibliotek i vår magisteruppsats och tog därför chansen till detta efter att ha fått ett uppdrag av ett bibliotek. Det var genom kontakt med ett stadsbibliotek i en mindre stad som vi blev tillfrågade att göra en användarstudie som hjälp i deras utvärderingsarbete. Biblioteket är integrerat med ett relativt nybyggt kulturcentrum som innehåller t ex teater och utställningslokal. I huset finns även komvux och gymnasieskolan som förutom de traditionella inriktningarna också har media och estetiska program. I och med detta är biblioteket en tydlig del av stadens kulturutbud, därför känns det extra intressant att få med kulturen i vår uppsats.

När man talar om barn och bibliotek tycker vi att det ofta har handlat om informationssökning och informationssökningsprocesser. Vi vill istället se en annan aspekt av barns biblioteksanvändning och har efter vårt intresse och uppdrag valt att se på bibliotekets kulturella verksamhet för barn.

1.2 Barnbibliotekets historia

*'Bibliotek för barn! hör jag någon oförstående ropa, hvad ha barn i bibliotek att göra? Den som så yttrar sig visar därigenom endast, att han icke förstår uppskatta hvarken böcker eller barn.'*¹

Detta är Valfrid Palmgrens ord från 1909. Hon bedrev en kampanj för att barnen skulle få ett eget bibliotek och inspirationen hämtade hon från USA. Det var i Stockholm som det första barn- och ungdomsbiblioteket startade 1911 och det skedde under Palmgrens ledning.² Biblioteket var bara öppet för barn och unga och de kunde låna gratis och deras levnadsförhållanden hade ingen betydelse. Alla var välkomna och de skulle behandlas lika och de skulle mötas med respekt. För att få låna måste barnen ha fyllt tio år annars fick de sitta på biblioteket för att läsa eller titta i böckerna.³

I Göteborg och Malmö tog det lite längre tid att starta upp biblioteksverksamheter för barn och unga. I Malmö skedde det först 1914. Här var det ett kommunalt bidrag i

¹ Åberg, Åke (1984). *Tema: Barnbibliotek*, s. 7.

² Ibid. s. 7f.

³ Söderblom, Harriette (2002). *Ska vi gå till bibblan?: Stockholms stadsbiblioteks barnavdelningar under 50 år*, s. 7.

kombination med gåvor som skänktes av några damer från borgarklassen som gjorde att verksamheten kunde starta. För Göteborgs del var det dock lite kärvare. Även om det redan 1913 fanns ett barn- och ungdomsbibliotek var det svårt att få pengar till verksamheten och den blev eftersatt. Men 1919 kom bibliotekarie Helja Jakobson till staden och hon såg till att modernisera biblioteket.⁴

Palmgren startade bibliotekariekurser och det var ofta unga damer från finare familjer som gick där. För att bli en bra barnbibliotekarie krävdes att de hade god hand med barn och vara belästa. Men de skulle även vara intelligenta, ha en god organisationsförmåga och vara fantasifulla. De kom att utgöra grunden för hur dagens barnbibliotek ser ut.⁵

Något som var unikt var att bibliotekariernas arbetsmetoder skilde sig från tidigare. Istället för att sitta bakom en disk skulle de vara ute på golvet och arbeta, de skulle vara tillgängliga för barnen. Bibliotekarierna anordnade sagostunder för barnen och de förevisade böckerna genom anslag och utställningar, vilket de kallade "bokreklam". De bedrev även uppsökande verksamhet i skolorna och klasserna kunde komma på biblioteksundervisning.⁶

En annan tanke man hade med barn- och ungdomsbiblioteket i Stockholm var att det skulle vara vackert och inrett så att det passade barnen. Det fanns exempelvis målningar och skulpturer av konstnärer så som Nils Sjöberg, Richard Bergh och Alf Munthe. Möbler och hyllor var anpassade efter barnens storlek och ritade av arkitekten Ivar Tengbom.⁷

Bibliotekarierna hade höga kvalitetskrav på böckerna. De skulle vara "förädlade, gedigen, intresseväckande, nyttig, rolig, sund". Barnboksrecensenten Gurli Linder tyckte att barnen borde läsa vuxenlitteratur istället för barnböcker eftersom kvalitén var betydligt bättre hos de förra i jämförelse med de senare. Även om kraven var höga och bibliotekarierna gick efter olika rekommendationer köptes det ändå in böcker som kanske inte stod helt i samklang med vad de vuxna tyckte, utan för att barnen tyckte om dem.⁸ På 1930-talet lånades facklitteratur i stor skala men det var framför allt "roliga" böcker som tilltalade barnen. Klassikerna var också populära likaså olika reseskildringar.⁹

Runt tiden kring andra världskriget startade det olika barnboksteorier vilket har lett till att barnbiblioteket har fått en stor roll i barnkulturen. Det märktes även en förändring av innehållet i barnböckerna. De väjde inte för att ta upp svåra ämnen och problematisera dem. Under den här tiden startade även debatter kring serietidningar, kiosklitteratur och veckotidningar. Man frågade sig hur biblioteket tog ställning till den ökande läsningen av dessa. Det kom därför krav på bibliotekarierna att de skulle känna till och läsa den så kallade "triviallitteraturen" för att kunna erbjuda "bättre" litteratur.¹⁰

⁴ Åberg, Åke (1984). *Tema: Barnbibliotek*, s. 26f.

⁵ Ibid. s. 23f.

⁶ Söderblom, Harriette (2002). *Ska vi gå till bibblan?: Stockholms stadsbiblioteks barnavdelningar under 50 år*, s. 7f.

⁷ Ibid. s. 12.

⁸ Åberg, Åke (1984). *Barnbibliotekets begynnelse* Ingår i: *Tema: Barnbibliotek*, s. 32ff.

⁹ Söderblom, Harriette (2002). *Ska vi gå till bibblan?: Stockholms stadsbiblioteks barnavdelningar under 50 år*, s. 27f.

¹⁰ Åberg, Åke (1984). *Tema: Barnbibliotek*, s. 35ff.

Sagostunder var tidigt ett viktigt inslag i bibliotekets verksamhet. Men det var ingen ny företeelse. Arbetarrörelsen och olika kvinnorörelser hade redan i början av 1900-talet haft sagostunder för fram för allt arbetarbarnen.¹¹ Traditionerna kring det berättade ordet sågs som viktigt att bevara och på vissa bibliotek började man till och med dramatisera berättelserna. Det fanns till och med i viss mån tid avsatt för att bibliotekarierna skulle lära sig sagorna utantill.¹²

Över huvud taget var det vanligt att barnen engagerades i biblioteket. De uppmanades att exempelvis göra teckningar efter berättelser de hört eller delta i olika tävlingar som biblioteket anordnade. Lika så hade barnen möjlighet att aktivt hålla i bokreklamen och propagera för böcker de läst.¹³

På 1960-talet infördes det nya medier på biblioteken. Bland annat kom möjligheten att lyssna på musik. I sin studie av Uppsalas stadsbiblioteks barn – och ungdomsverksamhet mellan åren 1965-1978 skriver Marie Danielsen att det tidigt köptes in en musikanläggning till barnavdelningen. Tanken var att de mindre barnen skulle kunna lyssna på sagor och de lite större skulle ha möjlighet att lyssna på popmusik. Men det visade sig att det var de yngre barnen som lyssnade på bibliotekets utbud av popskivor istället för tonåringarna. Anledningen till detta var bibliotekets begränsade utbud, och därmed kunde tonåringarna inte hitta den musiken de var intresserade av.¹⁴

Att visa film på biblioteket var också något som började på 1960-talet. Men det var inte helt problemfritt. Ofta spelade ekonomin en stor roll. Till exempel var inköp av projektorer dyrt. Men även filmerna kunde vara ett problem. Framför allt handlade det om att det var svårt att få tag på lämpliga filmer även om biblioteket hade ett gott samarbete med skolförvaltningen, fritidsförvaltningen samt Filminstitutet.¹⁵

Under mitten av 1960-talet ökar den ”allmänkulturella verksamheten”. Det innebar att biblioteken skulle ha ett brett kulturellt utbud och anordna olika evenemang, till exempel författaraftnar och utställningar. Detta gällde inte minst på bibliotekens barnavdelningar. Denna verksamhet avtog dock något under slutet av 1970-talet på grund av en allt mer pressad ekonomi. Genom att aktiviteterna minskade i antal satsades det istället på sådant som ansågs som ”utvecklande för barnen”. Framför allt var det verksamheter som hade med dramatik och musik att göra som prioriterades medan ”pysslandet” så gott som försvann.¹⁶

¹¹ Auraldsson, Kerstin (1984). Ett barnbibliotek växer fram: Barnbiblioteksverksamhet i Uppsala under Vivica Hännings tid 1941-1964 Ingår i: *Tema: Barnbibliotek*, s. 70.

¹² Söderblom, Harriette (2002). *Ska vi gå till bibblan?: Stockholms stadsbiblioteks barnavdelningar under 50 år*, s. 33ff.

¹³ *ibid.* s. 40ff.

¹⁴ Danielsen, Marie (1984). Barn- och ungdomsverksamhet vid Uppsala Stadsbibliotek 1965-1978 Ingår i: *Tema: Barnbibliotek*, s.114.

¹⁵ Söderblom, Harriette (2002). *Ska vi gå till bibblan?: Stockholms stadsbiblioteks barnavdelningar under 50 år*, s. 125f.

¹⁶ Danielsen, Marie (1984). Barn- och ungdomsverksamhet vid Uppsala Stadsbibliotek 1965-1978 Ingår i: *Tema: Barnbibliotek*, s. 115, 119.

Att bedriva uppsökande verksamhet var tidigt något centralt för barnbiblioteks arbete. Det var framför allt med skolan som det största samarbetet skedde.¹⁷ 1975-76 skrev SAB:s specialgrupp för barn- och tonårsverksamhet en målsättning för barnbiblioteket som gick ut på att ”*nå ut till alla barn*”. För att nå målet skulle biblioteket samarbeta med olika verksamheter för barn och därigenom sprida information om biblioteket.¹⁸ En av de viktigaste uppgifterna med samarbetet var att sprida bra litteratur till barnen. Därför började man på 1980- återtalen igen tala om vikten av att röra sig ut ur biblioteket och själva uppsöka barnen i stället för att vänta på att barnen skall komma till biblioteket.¹⁹ Det fanns också en tanke om att sudda ut bilden av biblioteken som dammiga lokaler och bibliotekarier som tråkiga bakåtsträvare och i stället verka för en framåtanda inom biblioteken. Framtidsstänkandet speglades av den nämnda uppsökande verksamheten samt att försvara boken mot massmedia. Barnbibliotekariernas resurser skulle bland annat gå till att lyfta fram och hjälpa både boken och läs- och skrivkulturen att hävda sig gent emot den, under 1980-talet, starkt växande bildkulturen.²⁰ Kvalitetstänkandet var starkt, men det skulle vara barnens behov som skulle styra vilka böcker som köptes in. Varje kommun skulle göra en kartläggning av skolor och liknande för att få en uppfattning om hur många barn det fanns och var de fanns. Denna kartläggning skulle sedan användas för att planera bokinköp.²¹

Ett exempel på kvalitetstänkandet kommer fram i boken *Passa upp, passa, passa vidare*, skriven 1982. Här diskuterade författarna seriealbumens vara eller icke vara på biblioteket. De ansåg att det inte var någon bra läsning men de kunde locka barnen till biblioteken och väl där skulle bibliotekarierna få dem att läsa något annat. Men de förstod att barnen skulle få tag på serier på annat håll och därför kunde biblioteket bidra med att barnen i alla fall läste de bra serierna. Författarna tyckte dock att seriealbumen inte behövdes för att locka barnen till biblioteket, det skulle uppsökande verksamhet med bokprat göra. Ett annat medium som också ansågs som onödigt på barnbiblioteket var film, och då framför allt video, eftersom barnen redan såg på tv hemma. Det kom även rapporter, bland annat från Tyskland, som sa att tv-tittande och dåliga betyg hörde ihop och menade att tv verkade fördummande för barnen som inte fick träning i att tänka själva.²² När videon började spridas i landet ansågs de ta resurser från bokhanteringen och var inte önskvärda på biblioteken. Det hölls även föreläsningar för föräldrar och lärare om nackdelar med videon och videofilmer. Det som däremot förespråkades var musik på biblioteken. Men det skulle vara i aktivform, det vill säga att barnen spelar själva eller deltar aktivt. Att sitta still och lyssna sågs som passivt och ansågs inte vara bra för barnen. Därför hade biblioteken till uppgift att se till att barnen kom i kontakt med levande musik på musikskolor och liknande.²³

Under 80-talet blev bibliotekens referensarbete en viktig fråga. Genom att lyssna på barnen, låta dem ta tid och se till att de känner sig välkomna fick barnen ett bättre bemötande än tidigare. Att barnens frågor skiljer sig ofta från de vuxna och insikten att det behövs fantasi och tålamod för att möta barnen medvetandegjordes.²⁴ Studier av

¹⁷ Söderblom, Harriette (2002). *Ska vi gå till bibblan?: Stockholms stadsbiblioteks barnavdelningar under 50 år*, s. 44.

¹⁸ Skoglund, Lena et al. (1982). *Passa upp, passa, passa vidare*, s. 17f.

¹⁹ Ibid. s. 9.

²⁰ Ibid. s. 25f.

²¹ Ibid. s. 38.

²² Ibid. s. 41ff.

²³ Ibid. s. 46ff.

²⁴ Ibid. s. 56.

barns frågor på biblioteket visade att skolrelaterade frågor hade ökat i takt med att skolorna började arbeta mer med problembaserad inläring. Men det var ändå fortfarande frågor som inte rör skolarbetet som dominerade.²⁵

För att barnen lättare skall hitta den information de söker ändrade biblioteken i Flemingsberg och Täby om barnavdelningen. Bland annat placerades böckerna om och hyllorna fick tydligare skyltning så de skulle passa barnen. Biblioteket i Flemingsberg har även gått i genom sitt bestånd och utvärderat och köpt in en del nytt för att få ett så brett och användbart bibliotek för barnen som möjligt.²⁶ I Täby var det viktigast att få besökarna att själva hitta så mycket som möjligt då bibliotekspersonalen kände att lätta frågor tog mycket av deras tid och resurser. Resultatet blev att de rev sin stora musikanläggning vilket möjliggjorde en bättre organiserad barnavdelning. De genomförde också, liksom Flemingsberg, en mer barntillvänd uppdelning och skyltning av beståndet.²⁷

1.3 Syfte och problemformulering

Barnbibliotekarien (vi kallar henne för enkelhetens skull Eva) på biblioteket där vi gjort vår studie tar upp att åldersgruppen mellan de små barnen och ungdomarna är relativt ”utforskad” hos dem. För de mindre barnen finns det flera typer av verksamheter så som sagostunder och målarverkstäder och för de äldre gymnasieungdomarna är biblioteket en resurs i deras skolarbete där de har tillgång till ”egna” gymnasiebibliotekarier. Vi har därför valt att rikta in oss på barn i mellanåldern, det vill säga 9-12-åringar.

För vår målgrupp finns det också olika verksamheter men det är dåligt undersökt om de är tillräckliga eller lockande för barnen att använda. Vi vill därför ta reda på vad barn tycker om bibliotekets kulturutbud. Vi har valt att göra detta ur ett barnperspektiv och vad det kommer att innebära i vår uppsats kommer vi att presentera i ett avsnitt i kapitlet definitioner. Vi kommer att genomföra intervjuer med barn för att se hur de upplever kulturutbudet på biblioteket och vi kommer även ha med en del information om hur biblioteket ser på sin kulturella verksamhet för att få en bakgrund till vad som finns och hur de tänker kring detta. Vi tror att det kan vara intressant att se om barnen och biblioteket har liknande tankar kring kulturutbudet. Vi är intresserade av att se hur biblioteket arbetar och vilka redskap de använder i sitt arbete. Då vi tror att barnkonventionen har inverkat på bibliotekens arbete de senaste åren vill vi se om biblioteket arbetar efter barnkonventionens riktlinjer. Vi har valt att ha med barnkonventionen som teori för att sedan kunna jämföra bibliotekets arbete med barnkonventionens riktlinjer.

Syftet med vår undersökning blir att få reda på hur barnen upplever bibliotekets kulturutbud och hur tydlig barnkonventionen är i biblioteksarbetet. Genom att göra intervjuer med barnen vill vi ta reda på vad de gör och varför de inte gör vissa saker på biblioteket. Vi vill även veta vilken roll barnen upplever att biblioteket har och om detta stämmer överens med hur biblioteket ser på sin roll som kulturförmedlare till barnen.

²⁵ Skoglund, Lena et al. (1982). *Passa upp, passa, passa vidare?*, s. 40f.

²⁶ Lundgren, Lena et al. (2000). *Barn frågor- kan biblioteket svara?* s. 78ff.

²⁷ Ibid. s. 96ff.

För att uppnå vårt syfte har vi valt följande frågeställningar:

- Hur upplever barnen kulturutbudet på stadsbiblioteket?
- Vad finns det på biblioteket för barnen? Och vad använder de?
- Hur ser barnen på bibliotekets roll i deras kulturanvändning?
- Hur ser biblioteket på sin roll som kulturförmedlare till barnen?
- Hur stämmer bibliotekets syn på deras roll samman med barnkonventionens riktlinjer?

1.4 Avgränsningar

Vi har valt att rikta in oss på barn i 11-års ålder eftersom vi tror att barn i denna ålder börjar bli självständiga nog att själva ta del av bibliotekets tjänster. Detta är också en grupp som har en risk att bli åsidosatt på biblioteket. Enligt bibliotekarien arbetar de aktivt med de äldre barnen via den angränsande skolan och för de yngre barnen har de relativt många aktiviteter.

För att få informanter som använder biblioteket i olika hög grad har vi valt att göra intervjuer med en skolklass. I och med detta får vi ett begränsat och hanterbart antal informanter samtidigt som det är en heterogengrupp. Även om vi använder oss av en skolklass har vi för avsikt att inte blanda in skolans roll av barnens biblioteksanvändning i vår uppsats. Vi har därför inte tagit upp hur skolan ser på barnens biblioteksbesök, vad de har för mål med dem eller biblioteket som läranderesurs. Men det är en svår balansgång och det relevanta är ändå barnen som biblioteksanvändare.

Det är viktigt att poängtera att vi inte inriktar oss på det lärande som är sammankopplat med skolan. Men däremot kommer vi att använda begreppet utveckling som ofta förknippas med lärande. Detta gör dock inte vi. Vi menar att det går att skilja dessa termer åt även om man genom lärande naturligtvis utvecklas. Vi anser att vi människor utvecklas i alla situationer där vi kommer i kontakt med nya kunskaper och insikter oberoende i vilken kontext detta sker. Så här är lyssnandet på favoritgruppen lika viktigt som att för skolans räkning hitta information om Sydamerikas floder eller läsa en bok för att den är så väldigt rolig som att läsa Per-Anders Fogelströms romansvit.

I och med att kultur kan vara både oerhört vid och extremt specifik i sin innebörd har vi valt att rikta in oss på den del av kultur som bygger på de artefakter som biblioteket tillhandahåller. Det vi i första hand har tittat på är litteratur (böcker, serietidningar, tidningar), musik (CD-skivor), film (DVD och Video), datorer med Internet och dataspel. Vi har därför valt bort sådan kultur som biblioteket enbart annonserar om, exempelvis teaterföreställningar, konstutställningar eller olika typer av musikunderhållning. När vi har tolkat materialet har vi utgått från de medier barnen använder och inte tagit med exempelvis ljudböcker eller lek-och lär-spel som riktar sig de yngre barnen.

Vi har också valt att enbart rikta in oss på det faktiska biblioteket. Det gör att vi inte har tittat på hur bibliotekets hemsida ser ut och hur de genom den riktar sitt kulturutbud till barnen.

1.5 Disposition

I det inledande kapitlet har vi valt att ge en bakgrundsbild till varför vi har valt detta ämne samt ge en presentation av barnbibliotekets historia. Här redogör vi även för vårt syfte och frågeställningar samt avgränsningar.

I kapitel två definierar vi vad vi menar med begreppen barn och kultur. Barnbegreppet ”barn” representeras av David Buckingham tankar om barn och barndom samt Howard Gardners teorier om intelligens genom hans bok *De sju intelligenserna*. Vi ger även en definition av vad det innebär att ha ett barnperspektiv och hur vi använder det i vår studie. Under kulturbegreppet använder vi oss av Terry Eagletons tankar kring kultur. Vi tar även upp kulturdepartementets utredning, ”*Kulturutredningen*”, från 1995.

I det tredje kapitlet redovisar vi tidigare forskning kring ämnet. Vi har valt att dela in forskningsöversikten genom två huvudrubriker. Den första kallar vi *tidigare forskning kring kultur och barn*. Under denna rubrik inleder vi med att redogöra för en mer övergripande forskning kring barn och kultur. Här använder vi oss av professor i pedagogik, Birgitta Qvarsells, teorier kring bland annat barn – kultur – inläring. Vi tar även upp film- och barnkulturforskare Margareta Rönnbergs tankar kring barnens kontakt med kultur.

Vi har också tittat på en studie om barn och ungas medievanor. Studien är gjord i USA av The Kaiser Family Foundation på 2032 barn och ungdomar i åldern 8 – 18 år. Efter denna övergripande redovisningen har vi valt att mer specifikt gå in på forskning kring barn och olika medier och kulturyttringar som är relevanta för uppsatsen. De ämnen vi har gått djupare in på är litteratur, elektroniska medier (fram för allt datorer), film samt musik. Som jämförelse till denna studie har vi även tagit del av Nordicoms analys och statistik av den svenska massmedian genom boken *MedieSverige 2004: statistik och analys*.

Vi har även studerat barnbibliotekarien Lena Lundgrens bok *Barn frågor – kan biblioteket svara?* från 2000. Här ges en inblick i barns och ungas frågor till bibliotekarierna. Boken är ett försök till att utveckla och förbättra referensarbetet på biblioteket.

Den andra huvudrubriken har vi valt att kalla *tidigare forskning om barn och arbetet med barnkonventionen*. Även här är Birgitta Qvarsell representerad. Hon diskuterar vikten av att se barnen ur deras perspektiv. Hon säger också att barnkonventionen måste tolkas och att den är förhandlingsbar.

Vi tar även upp Lena Lundgrens arbete med att ändra synen på barnbiblioteket till att var mer till för barnen än tidigare. Hon, tillsammans med andra barnbibliotekarier använde barnkonventionen som utgångspunkt och målet var att få barnen mer aktivt deltagande och få dem att känna att de kan vara med och påverka biblioteket.

I kapitel fyra redogör vi också för olika styrdokument som har relevans för studien. De två vi har tittat närmare på är bibliotekslagen och kommunens kulturförvaltnings verksamhetsplan.

Femte kapitlet behandlar vår teori och vårt perspektiv. Vi använder FN:s barnkonvention som teoretisk utgångspunkt. Inledningsvis ger vi en bakgrund till konventionen och vad den innebär. Sedan tar vi upp hur den används i den här uppsatsen. Även Lennart Hellsing och hans tankar kring barn och kultur finns med i kapitlet för att visa hur idéerna kring barnkultur diskuterades innan barnkonventionen kom till.

I det sjätte kapitlet beskriver vi vår metod. Metoddelen är indelad i tre huvuddelar för att göra det så överskådligt som möjligt. Den första redogör för vår metod vid barnintervjun. Även här har vi valt att jobba med underrubriker för tydlighetens skull. Under först underrubriken har vi urval. Där berättar vi om vårt val av informanter, hur vi har tänkt och varför vi valt dem. Under den andra rubriken skriver vi om planeringen inför intervjuerna och den sista handlar om genomförandet av intervjuerna.

Den andra huvuddelen tar upp tankarna kring och genomförandet av intervjun med barnbibliotekarien. I tredje och avslutande delen resonerar vi kring metodens påverkan på våra intervjuer.

Sjunde kapitlet ger vi en resultatredovisning. Avsnittet har vi valt att dela in i fyra stora rubriker för att göra det tydligt. Vi inleder med en beskrivning av biblioteket för att ge läsaren en klarare bild av det. Sedan följer ett avsnitt om utbudet som finns på biblioteket för barnen.

I den tredje delen börjar vi med en presentation av barnen för att sedan redogöra för våra resultat av intervjuerna. Här har vi delat in stycket i fritid och biblioteket. Under fritid redovisar vi barnens intervjusvar utifrån rubrikerna; idrott, musik, tv/film, läsning samt datorer. Avsnittet om biblioteket handlar om barnens användning av biblioteket. Det vi lyfter fram är hur ofta de är på biblioteket och vilket utbud de använder när de är där. Här har vi rubrikerna; musik, film, läsning, datorer samt aktiviteter. Vi tar även upp barnens syn på biblioteket.

Den fjärde delen analyserar vi intervjun med barnbibliotekarien. Likaså här inleder vi med en presentation av informanten för att sedan följa upp med synen på biblioteket under rubriken *bibliotekets roll*. Här redogör bibliotekarien för bibliotekets utbud och det redovisas på liknande sätt som vid barnintervjuerna. Det vill säga under rubrikerna; musik, film, läsning, datorer samt aktiviteter.

Det åttonde kapitlet är vår analys och diskussion. Här kommer vi att sammanföra materialet från resultatredovisningen med litteraturen från den tidigare forskningen och göra en tolkning av detta. Vi börjar med att ge en kort beskrivning av vår tolkningsmetod. Sedan har vi valt att dela in analysen efter barnkonventionens 4 grundprinciper.

I kapitel nio tar vi upp våra slutsatser. I denna del gör vi en utvärdering av arbetet för att se om vi har svarat på våra frågeställningar samt sammanfattar vad vi har kommit fram till. I det tionde och sista kapitlet ger vi en sammanfattning av hela uppsatsen.

2. Definitioner

Vi har valt att definiera tre begrepp som vi använt mycket i uppsatsen för att läsaren skall förstå på vilka olika sätt begreppen kan tolkas och på vilket sätt vi använt oss av begreppen här i uppsatsen.

2.1 Barn

Det är till största del vuxna som bestämmer vad som anses vara ett barn, mot vilka kriterier barnen blir jämförda och bedömda. Genom att använda begreppet ”barn” hamnar barnen i ett fack där de blir begränsade efter vad som anses som passande för dem. Det är de vuxnas mallar som avgör vad som är ett barn eller inte. Gränsen kan däremot vara flytande eftersom vuxna i barnets omgivning både ger de ansvar så de skall växa upp men samtidigt hindrar dem med ursäkten att de inte är tillräckligt gamla. Detta gör att barnens liv är styrt och kontrollerat av vuxna.²⁸

Howard Gardner har skrivit boken *De sju intelligenserna*. Hans teorier går ut på att människans intelligens är betydligt bredare än vad som kommer fram vid olika standardiserade intelligenstester. Gardner menar att intelligens inte kan mätas objektivt eftersom det inte är en likartad och allmänmänskligt egenskap. Intelligens handlar snarare om olika typer av förmågor.²⁹ En av de intelligenserna han tar upp kallar han för *De personliga intelligenserna*. Här handlar det om människans förmåga att ha *kontakt med det egna känslolivet* och samtidigt ha *förmågan att se och göra skillnad mellan andra individer*.³⁰ Barn i mellanåldern har kommit så långt i sin utveckling att de har fått en ökad social känslighet. De knyter starka vänskapsband och kamraterna är viktiga. Samtidigt som de är utåtriktade ökar förmågan att tänka på andra och sätta sig in i andras situationer. Gardner menar att barn i den här åldern har stor behållning av relativt avancerad litteratur.³¹ När vi talar generellt om barn i denna uppsats syftar vi främst på barn i samma ålder som våra informanter.

2.2 Barnperspektiv

Många pedagogikforskare har de senaste åren börjat forska mer kring barn och då har det blivit vanligt att de talar om barnperspektiv i sin forskning.³² Att ha ett barnperspektiv kan betyda flera olika saker och vi anser därför att det kan vara lämpligt att ta upp detta i definitionskapitlet. Perspektiv kan betyda antingen synsätt eller utsiktspunkt det är därför viktigt att förtydliga om man menar synen på barn eller barnens syn.³³

Ett barnperspektiv kan innebära hur forskaren ser på barn, alltså den vuxnes syn på barn. Det kan också anses vara att se ur barnets bästa, som barnkonventionen gör. Barnkonventionen är gjord av vuxna men för att barn ska få det bättre och det kan man

²⁸ Buckingham, David (2000). *After the death of childhood: growing up in the age of electronic media*, s. 6ff.

²⁹ Gardner, Howard (1983). *De sju intelligenserna*, s. X.

³⁰ Ibid. s. 220.

³¹ Ibid. s. 229.

³² Qvarsell, Birgitta (2003) ”Barns perspektiv och mänskliga rättigheter”, s. 1.

³³ Ibid. s. 3.

kalla att ha ett barnperspektiv. De senaste åren har många studier som säger sig ha ett barnperspektiv tagit avstamp eller inspirerats av barnkonventionen. Anledningarna till att det har blivit så viktigt med ett sådant barnperspektiv sägs vara att det har blivit tydligare med barnens demokratiska rättigheter efter att barnkonventionen kom 1990 och att man tycker sig se att gruppen tidigare blivit åsidosatt. Det tredje synsättet på barnperspektivbegreppet är undersöka vad barnen själva säger och tycker, som att göra barnen som informanter till studier.³⁴

I denna uppsats har vi använt oss av två synsätt på barnperspektivet. Att använda flera perspektiv ger en helhetssyn över området på ett sätt som inte rymms om man bara ser ett fenomen ur en synvinkel.³⁵ Vi har använt barnperspektivet som synen på barn utifrån barnets bästa genom att vi valt att ha barnkonventionen som huvudstyrdokument och velat få reda på hur biblioteket arbetade utifrån barnkonventionens syn på barn. Detta gör att vi tillhör alla de forskare som tidigare inspirerats av barnkonventionen och velat se fenomen utifrån vad som är bäst för barnen.

I vår uppsats har vi också använt oss av barnperspektivet genom att faktiskt fråga barnen om deras upplevelser och idéer om biblioteket. Att använda barn som informanter ser vi som det yttersta barnperspektivet eftersom det är då barnen själva kan uttrycka sin åsikt om barnets bästa. Anledningen till att vi väljer att se på bibliotekets kulturella verksamhet för barn ur just barnens synvinkel är för att vi anser att användarna av ett område är de som är bäst på att beskriva området. Vi tror också att uppsatsen blir mer användbar om biblioteket kan ta del av barnens åsikter.

Vi är medvetna om att de båda barnperspektiven hör samman eftersom barnkonventionen tydligt framför att barn ska ha rätt att höras och framföra sin åsikt, därför är intervjuer med barn en följd av att vi vuxna försöker se till barnets bästa.

Genom att använda dessa båda barnperspektiv har vi försökt få en helhetsbild av bibliotekets kulturutbud för barn, vad tanken är bakom och hur den uppfattas av barnen.

2.3 Kultur

Begreppet kultur har en mycket bred innebörd och den har skiftat under århundradena. Från början handlade det mer om naturen och brukande av jorden och var en materiell process. Idag handlar det snarare om den urbana människans utveckling av andliga ting.³⁶

Terry Eagleton skriver att *”kultur kan sammanfattas som den uppsättning värden, seder, övertygelser och praktiker som konstituerar en specifik grupps levnadssätt”*. Han tar även upp E.B Tylors syn på kultur där det står för allt som människan tar till sig som medlem i samhället såsom t ex tro, kunskap, konst och seder. Kultur blir härmed allt som inte är genetiskt nedärvt.³⁷ Eagleton skriver också att istället för att definiera kulturen som innehållsligt definiera den som funktionell genom att beskriva den som *”allt det som inte tillhör ett samhälles omedelbara materiella behov.”*. Detta skulle med andra ord göra att kulturen hörde till något som inte var livsnödvändigt utan något som

³⁴ Qvarsell, Birgitta (2003) ”Barns perspektiv och mänskliga rättigheter”, s. 1f.

³⁵ Ibid. s. 3.

³⁶ Eagleton, Terry (2000). *En essä om kultur*, s. 9.

³⁷ Ibid. s. 48.

mer hörde till det där lilla extra och sätter guldkant på vardagen, något överflödigt. Han ger som exempel att soltorkade tomater skulle vara kultur medan mat i sig inte är det.³⁸ Kultur är med andra ord också *det festliga och flärdfulla, det utmanande och extrema, den stora konstupplevelsen och det befriande skrattet*, helt oberoende av i vilken utsträckning det är ”nyttigt” i den ena eller andra bemärkelsen.³⁹

Kulturdepartementet kom med en utredning 1995 som utvärderade *”/.../kulturpolitikens inriktning med utgångspunkt i 1974 års kulturpolitiska mål /.../”*. Utredningen kom att heta ”Kulturutredningen”. I utredningen definieras kultur genom att delas in i fyra grupper: *konstarterna, medierna, bildningssträvan samt kulturarven*. För att fungera som begrepp måste det *”omfatta både kulturens kommunikativa sidor, processer och materiella uttryck utan att bli så omfattande att det förlorar sin praktiska användbarhet”*.⁴⁰

Individens totala livssituation, olika gruppers levnadsvillkor och samhället i stort skall vara det som kulturen bygger på. Kulturen har en viktig del i människans identitetsskapande där den fungerar som ett redskap. Genom att välja om man vill delta eller inte i olika kulturyttringar ges uttryck för den egna identiteten. Egna värderingar och erfarenheter i kombination med olika kulturinstitutioners, som t ex bibliotek, samlade kunskaper ger en mängd olika uttrycksformer som t ex teater, utställningar och musik. Ju fler uttrycksformerna är desto mer liv blir det i kulturen och kulturdebatten. Genom kulturen ges möjligheten att uttrycka sina åsikter och att påverka. Men kulturens uppgifter är också att vara underhållande och glädjefylld och fungera som ett andrum i vardagen. För den enskilda personen handlar det både om att ha tillgång till ett kulturutbud men också själv aktivt kunna delta i kulturlivet.⁴¹

Säljö skriver att kultur innehåller allt som vi som människor tar till sig genom kontakter med andra. Men att kulturen också består av föremål, redskap eller artefakter som finns i vår vardag.⁴²

När vi talar om kultur i den här uppsatsen menar vi både det som Eagleson säger och det som Kulturdepartementet avser. Det vill säga att kultur är något som sätter guldkant på vardagen samtidigt som det har en viktig del i identitetsskapandet. Vi menar att kultur är livsnödvändigt för att få ett fullvärdigt liv och att var och en skall ges möjlighet att vara delaktig i kulturutbudet efter sina egen premisser, vare sig man är barn eller vuxen.

³⁸ Eagleson, Terry (2000). *En essä om kultur*, s. 50.

³⁹ Statens offentliga utredningar 1995:84. *”Kulturpolitikens inriktningar”*, s. 42.

⁴⁰ Ibid. s. 39.

⁴¹ Ibid. s. 39ff.

⁴² Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken: Ett sociokulturellt perspektiv*, s. 29.

3. Tidigare forskning

Vid forskning om barn och bibliotek handlar det ofta om informationssökning och/eller lärande.⁴³ Detta är dock inte det vi har fokuserat på utan istället på hur barn upplever kulturutbudet på biblioteket. Därför har vi valt bort litteratur som handlar om barn i lärandesammanhang och har i stället försökt finna forskning om barn och kultur i ett mer lustfyllt syfte. Det har visat sig att det inte finns så mycket skrivet om detta tidigare även om vi efter letande kunnat använda oss av en del litteratur. Vi har därför inte gjort några begränsningar i hur gamla källor vi använt oss av så länge innehållet fortfarande varit relevant. Vi har inte heller valt bort utländska källor även om vi främst använt oss utav svenska. Vi kommer nu att presentera våra källor som en bakgrund till de kommande avsnitten om tidigare forskning.

Birgitta Qvarsell är professor i pedagogik vid Stockholms Universitet. Hon har forskat en hel del kring barn och kultur både om lärande men också om barnkonventionens inverkan.⁴⁴ Vi har använt oss av hennes *Barn, Kultur och Inläring* från 1987. Boken är skriven för 20-år sedan men har ändå en del grundläggande information om hur man ser på kulturen som ett redskap i barns utveckling. Vi har använt delarna av boken som beskriver barnens användning av kultur på sin fritid och vilka skillnader barnen ser i skolrelaterad kultur respektive fritidsrelaterad kultur.

En annan bok vi använt oss av är antologin *Barns rätt till Kultur* sammanställd av Centrum för barnkulturforskning. Där har vi har vi framför allt tittat på Qvarsells kapitel om rätten till kultur, både när det gäller arbete och skola men även lek. Här tar Qvarsell upp skillnader mellan rättighet och behov utifrån FN:s Barnkonvention och ser hur konventionen kan användas i kultursammanhang.

Ur samma antologi har vi också tagit del av Lena Lundgrens text om att försöka efterleva barnkonventionen på folkbibliotek i *På barn och ungdomars villkor*. Lena Lundgren är ansvarig för barnbiblioteksverksamheten vid regionbiblioteket i Stockholm.⁴⁵ Vi har även tagit del av det projekt Lundgren med flera har gjort för att förbättra referensarbetet på barnbiblioteken genom boken *Barn frågor – kan biblioteket svara?*.

Benny Marcel är pedagog och avdelningschef för teater, dans och musik på Statens Kulturråd. Han har tidigare varit kulturchef och länsmusikchef. Han ingår även i barnombudsmannens expertråd.⁴⁶ Vi har använt oss av hans text om barndomen i antologin, *Barns rätt till kultur*. Texten beskriver hur viktigt det är att inse att barndomen också är en del av livet, att barnen har rätt att vara barn.

Vi har även med Margareta Rönnbergs text *Skitkul! Om sk skräpkultur*, som handlar om skillnader mellan vuxna och barns syn på kultur. Rönnberg är professor i

⁴³ Tex. Limberg, Louise *Informationssökning och lärande*, Koren, Marian *The right of the child to information and its practical impact on children's library*, Piaget, Jean.

⁴⁴ Qvarsell, Birgitta (2005). *Barns rätt till kultur*, s. 5.

⁴⁵ Ibid. s. 4.

⁴⁶ Ibid. s. 5.

mediepedagogik och doktor i filmvetenskap, hon brukar vålla debatt när hon påstår att barn inte påverkas av reklam eller att tv är bra för barn.⁴⁷

När det gäller statistik över ungas medieanvändning har vi tagit del av The Kaiser Family Foundations undersökning. Den handlar visserligen om unga i USA men vi anser att den är användbar även i vår studie.

För att se på den svenska medieanvändningen har vi valt att titta på Nordicoms analyser. Nordicom, nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning, vid Göteborgs Universitet gör regelbundet studier om våra massmedier. De ger bland annat ut *MedieSverige. Statistik och analyser*, *MedieNotiser* samt *Nordic Media Trends*. I *MedieNotiser* redovisas *Nordicoms Mediebarometer* och vartannat år kommer en samlad mediestatistik ut. I *MedieSverige 2004: statistik och analys* ges en bild av exempelvis medieäggande, böcker, reklam och dagstidningar på nätet.

Vid forskning gjord om barns läsning har vi främst valt att använda en magisteruppsats från Bibliotekshögskolan gjord av Amira Sofie Sandin. Sandin studie handlar om vad som skapar läslust hos barn det vi framför allt har tittat på i studien är det hon skrivit om vad som krävs för att barn ska tycka att det är roligt att läsa.

För att få bakgrund till den del av kulturen som rör datorer och dataspel har vi använt oss av Ulrika Sjöbergs text *Barns möte med elektronisk text* som behandlar hur barns användning av datorer och vilka dataspel de spelar.

3.1 Tidigare forskning om kultur och barn

Birgitta Qvarsell har skrivit en hel del om barn och kultur i exempelvis boken *Barn, kultur och inläring* där hon bland annat diskuterar de moraliska paniker som utbryter över masskulturens områden med jämna mellanrum. Boken är skriven för 20-år sedan men har ändå en del grundläggande information. Med masskultur menas i boken, filmer, TV, serietidningar etcetera.⁴⁸

Qvarsell påstår att barn och kultur kan ses ur olika perspektiv. Ett av dem är att barnen ses som offer för kulturens påverkan. Det vill säga att barnen påverkas destruktivt av vad de upplever av kulturen och det ger dem förändrad personlighet. Som exempel tar hon upp tanken om att ett barn som ser en ninjafilm sedan blir våldsamt. Det kan även vara så att barnen förändras av att de ser för länge på tv, sitter framför datorn för länge eller läser för många serietidningar. Ett annat synsätt är att barnen inte alls påverkas av masskulturen på det sättet. Enligt detta synsätt tar barnen varken skada eller drar nytta av masskulturen utan är tillräckligt starka för att själva tänka efter och bilda sig en åsikt.⁴⁹

I Qvarsell's undersökningar av 6-15 åringar visades det att de minsta barnen inte använde sig av masskultur i så stor utsträckning. Det de föredrog var framför allt barnböcker som de fick läsa för sig eller som själva bläddrade i och de lekte hellre än använde sig av olika medier. De äldre, mellan 11-15 år, värdesatte kompisar och andra

⁴⁷ www.filmpedagogik.nu [2006-04-19]

⁴⁸ Qvarsell, Birgitta (1987). "Barns rätt till kultur – för lek, studier och arbete" ingår i: *Barn, kultur och inläring*, s. 24.

⁴⁹ Ibid. s. 25ff.

intressen framför masskulturen. Men de kände ändå till och diskuterade en hel del TV-program och verkade annars mest intresserade av musik och film.⁵⁰

Barns kontakt med kulturen sker oftast på vuxnas premisser. Det är de vuxna som beslutar vilka böcker som ska köpas in till biblioteket eller bokhandeln, vilka teaterpjäser som skall sättas upp och vilka filmer som anses lämpliga (eller snarare olämpliga) för barnen.⁵¹

Margareta Rönneberg har skrivit om barn och kultur i boken ”*Skit kul! Om sk skräpkultur*”. Hon menar att barn står i underläge till vuxna eftersom de inte är färdigutvecklade när det gäller till exempel abstrakt tänkande, kognition och varseblivning. Detta gör även att barn och vuxnas uppfattning om vad som är bra kultur skiljer sig åt. Vuxna bedömer ofta barnkulturen utifrån ett vuxet perspektiv och syfte och ser inte till barnens perspektiv och det sätt de vill använda kulturen.⁵² Det är därför viktigt att kulturetablissemangen har barnen och ungdomarna i åtanke när de planerar verksamheter för dem.⁵³ Rönneberg säger att det är ofta som barn bara är ’mottagare’ och att deras ’sändare’ inte blir uppmärksammas.

1999 gjorde The Kaiser Family Foundation en studie (*Kids & media @ the New Millennium*) av barn och ungas medievanor. De studerade alla typer av media så som exempelvis radio, tv, video, datorer och tryckt skrift (tidningar, tidskrifter samt böcker). Det de ville få reda på genom undersökningen var hur stor användningen var, vad de gjorde och under vilka förutsättningar de använde medierna. Genom detta ville de se hur stor betydelse de olika medierna hade i barnens och ungdomarnas anpassning till samhället. När studien var klar uppstod nya frågor och man valde att efter några år göra en ny. 2005 kom det därför ytterligare en studie om barn och ungas medievanor. Det den undersökningen har fokuserat på är målgruppens tillgång till alla typer av media som används utanför skolan.⁵⁴ Några av frågeställningarna var vilka medier de använde, hur lång tid per dag de tillbringade med de olika medierna, vilka de föredrog att använda, om det fanns några regler hemma kring användandet och var och med vem de tillbringade sin mediatid.

Det de kom fram till var att informanterna hade en mycket stor tillgång till olika medier. En genomsnittlig 8-18 åring har tre tv-apparater, tre cd-spelare, en dator och så vidare i sina hem. En stor del av barnen har tv på rummet och mer än hälften har en egen video/dvd.⁵⁵ Nordicoms studie visar att 22 % av de svenska barnen, 9-11 år, har tre eller fler tv-apparater hemma och endast 25 % har en egen tv på sitt rum.⁵⁶

Ungefär 6 ½ timme per dag tillbringar de framför någon form av media och inte allt för sällan används två medier på samma gång, t ex att de läser en bok samtidigt som de ser på tv. Till största del är det tv som barnen använder mest (4 tim 15 min) medan läsning endast görs under 43 minuter per dag. Det finns vissa skillnader mellan barnen. Till exempel så tillbringar fler flickor längre tid med att lyssna på musik medan pojkarna

⁵⁰ Qvarsell, Birgitta (1987). ”Barns rätt till kultur – för lek, studier och arbete” ingår i: *Barn, kultur och inlärnning*, s. 45-51.

⁵¹ Statens offentliga utredningar 1995:84. *Kulturpolitikens inriktning*, s. 159 f.

⁵² Rönneberg, Margareta (1989). *Skit kul! Om sk skräpkultur*, s. 20.

⁵³ Statens offentliga utredningar 1995:84. *Kulturpolitikens inriktningar*, s. 159 f.

⁵⁴ Roberts, Donald F. et al (2005). *Generation M: Media in the lives of 8-18 year-old*, s. 1ff.

⁵⁵ Ibid. s. 14.

⁵⁶ Findahl, Olle (2004). ”Television” Ingår I: *MedieSverige 2004: statistik och analys*, tabell 7.41, s. 306.

oftare spelar tv-spel. När det gäller datorer är det flickorna som mest använder e-mail och olika webbsidor och pojkarna använder istället datorn till att spela dataspel.⁵⁷

Musik:

I förordet till Bojner Horwitz bok *Må bättre med musik* skriver Thöres Theorell att det forskas kring musikens förmåga att påverka oss under olika stadier och händelser i livet. Även om det inte har kommit fram några direkta fakta att vi får, till exempel bättre minne av att lyssna på musik eller att musik kan påverka oss under djup operationsnarkos, så finns det ändå en stor övertygelse om att musiken är viktig för folkhälsan.⁵⁸

Idag är det omöjligt att komma undan från musik. Det finns överallt omkring oss, hemma med tv, radio och stereoanläggningar, i varuhus, etcetera och vi kan välja att lyssna aktivt eller passivt.⁵⁹ Musik och känslor hör starkt ihop och olika genrer påverkar oss på olika sätt. Beroende på till exempel ålder och kulturella traditioner reagerar vi olika på samma typ av musik. Musik som kan verka stressande på en del, exempelvis hårdrock, kan verka lugnande för andra.⁶⁰

För barn och unga har musik en stor roll i deras liv. Enligt The Kaiser Family Foundation studie lyssnar 87 % av barnen i 11-14-årsåldern på musik varje dag och ju äldre de blir desto längre tid lyssnar de. I den här åldern spenderar barnen lite drygt 1 och ½ timma per dag på att lyssna på musik. Det är dock en liten skillnad mellan flickor och pojkars lyssning. Flickorna lyssnar överlag mer och längre. Framförallt är det mellan barnens radiolyssnande som den största skillnaden finns. Pojkarna lyssnar i cirka 45 minuter medan flickorna gör samma sak över 1 timme.

I studien frågade man även vad det var för musik ungdomarna lyssnade på föregående dag. Rap/Hip Hop var klart överrepresenterat med 65 %. På andra plats kom rockmusik (32 %). Musikstilar som till exempel jazz, klassisk och blues var det få som lyssnade på (< 10 %). Det fanns även en liten skillnad på vad pojkar och flickor lyssnar på. De fler pojkarna lyssnade på exempelvis rock och hårdrock medan flickorna föredrog ska/punk. Flickorna lyssnade också hellre på country/western- och topplistemusik än vad pojkarna gjorde.⁶¹

Film:

Det finns många olika uppfattningar om barn och film. 1978 kom barnkulturgruppen ut med boken *Barnen och kulturen*. De skriver att film har en så stor dragningskraft på människor att det leder till en ökad strävan efter pengar så kvalitén sjunker och det är framför allt barnfilmerna som tar mest stryk. Barnkulturgruppen ansåg att filmerna görs endast i underhållningssyfte och hade inga konstnärliga ambitioner. Det de eftersökte var mer dokumentära och pedagogiska filmer för barnen istället för Disneyfilmerna som de kallade stereotypa. Filmerna skulle vara noga utvalda för att kunna hjälpa barnen att få en förståelse för sin omvärld och verklighet.

⁵⁷ Roberts, Donald F. et al (2005). *Generation M: Media in the lives of 8-18 year-old*, s.57f.

⁵⁸ Bojner Horwitz, Eva, Bojner, Gunilla (2005). *Må bättre med musik*, s. 10 f.

⁵⁹ Ibid. s. 100.

⁶⁰ Ibid. s. 114, 143.

⁶¹ Roberts, Donald. F, et al (2005). *Generation M: Media in the lives of 8-18 yea.-olds*, s. 27ff.

De menade också att filmerna är för långa för barnen (i synnerhet för de i förskoleåldern) samt att de inte kan ta till sig och "...förstå filmfotograferande skeenden och har bristande filmteknisk förståelse."⁶²

Margareta Rönnberg har skrivit 95 teser som handlar om populärkultur för barn i åldern 4-9 år. Där säger hon bland annat att kultur för barn handlar om vad barnen förstår och att vuxna inte har mer rätt än barnen när det gäller att tolka och förstå. Hon menar att barn tittar på film och tv för att bli underhållna, inte för att lära sig något. Känner de tvång över att lära sig något när de tittar kan det leda till olust och känsla av krav istället för det lustfyllda och förväntansfulla. Rönnberg säger också att ju mer film och tv barn ser desto lättare har de att se bortom könsrollstereotyper och att de förespråkar våld i mindre utsträckning.⁶³

Olle Sjögren skriver att skräck och skräckfilm spelar en viktig roll i barns och ungas stapplande steg mot en vuxnare värld. Genom att leka lekar som tangerar det otäcka och skrämmande får barnen en möjlighet att ta till sig och testa på känslan av rädsla.⁶⁴

Läsning:

I Nordicoms *MedieSverige 2004* skriver Magnus Persson att det alltid har funnits en rädsla att läsning skall ersättas av nyare medier. Detta har dock visat sig vara en ogrundad rädsla. Men den dagliga läsningen av böcker har sjunkit markant de senaste tio åren och utlåningen på folkbiblioteken minskar stadigt. Den grupp som har minskat mest i sitt läsande är barn i åldern 9-14 år, men de är fortfarande den grupp som läser mest.⁶⁵ 2003 läste 55 % av barnen varje dag och den genomsnittliga tiden var 44 minuter. 73 % hade läst en bok för nöjes skull medan endast 36 % hade läst för skolans skull.⁶⁶

Vid olika studier på barn och deras val av böcker visar det sig att det finns en mycket stor spridning mellan barnen i "bokslukaråldern" (det vill säga 9-12 åringar) om vad som är bra böcker. Detta gör att det är viktigt att biblioteket har ett brett sortiment, både "klassiker" och sådant som ibland anses som "skräplitteratur".⁶⁷ För att veta vad barnen vill ha är det därför betydelsefullt att rådfråga och ha dialog med dem kring till exempel böcker.

Amira Sofie Sandin har skrivit om barns läslust i sin magisteruppsats där hon menar att barns läsning inte bara skall ses som någonting som skall utveckla barnen utan Sandin lägger betydelsen vid känslan och upplevelsen av att läsa.⁶⁸ Sandin använder begreppet flow för att beskriva den lustfyllda läsningen och menar med flow "en känsla av välbehag och tillfredsställelse".⁶⁹ För att läsningen skall bli lustfylld, en flowaktivitet, så krävs att texten är lagom svår för barnet, en utmaning men som ändå uppnåelig. När

⁶² *Barnen och kulturen*: En rapport från Barnkulturgruppen (1978), s. 235ff.

⁶³ Rönnberg, Margareta (1989). *Skit kul! : Om skräpultur*, s. 48ff.

⁶⁴ Sjögren, Olle (1990). "Den svarta leken: om monster och chockhumor i skräckfilm" Ingår i: *Spelrum: om lek, stil och flyt i ungdomskulturen*, s. 87f.

⁶⁵ Persson, Magnus (2004). "Böcker" Ingår i: *MedieSverige 2004: statistik och analys*, s. 155.

⁶⁶ Persson, Magnus (2004). "Böcker" Ingår i: *MedieSverige 2004: statistik och analys*, tabell 4.34, tabell 4.36, tabell 4.39, s. 182, 183, 184.

⁶⁷ Nordlinder, Eva (2004). "Om läslust och läspreferenser: Barns smak – att välja läsning" Ingår i: *Barns smak – om barn och estetik*, s. 37-54.

⁶⁸ Sandin, Amira Sofie (2004). *Läslust- en brinnande känsla i magen*, s. 1.

⁶⁹ *Ibid.* s. 59.

barnen tycker att en bok är bra och intressant har de lättare att koncentrera sig och uppnå flow.

Barnen ansåg att bra böcker var böcker där det hände saker som håller kvar ens uppmärksamhet. Dåliga böcker var tråkiga och svåra att koncentrera sig på. För att uppnå flow krävs att barnen är fria från prestationskrav vilket visades i Sandins studie. Barnen som läste böcker för skolan hade det svårare att koncentrera sig och tyckte att det var mer ansträngande. Detta kan bero på att fokus är olika, vid skolläsning ligger fokus på elevens prestation men vid fritidsläsning ligger fokus i läsupplevelsen. Barnen i studien kopplade samman läslust med att de själva valde att läsa för upplevelsens skull.⁷⁰

Även Birgitta Qvarsell tar upp skillnaderna mellan skola och fritid i sin bok *Barn, kultur och inläring* som handlar om barn i ett masskultursamhälle. Qvarsell utgår från vad barnen tycker och tänker och undersöker på så sätt deras erfarenhet av kultur. I ett kapitel resonerar hon kring att barnen läser olika slags böcker beroende på ålder och kön. Generellt sett läser flickor i mellanstadieåldern mest familjeskildringar och kärlekshistorier medan pojkarna väljer berättelser om krig och äventyr.⁷¹ Barn i åldrarna 6-15 år har fått redogöra för hur de ser på kultur i skolan och på fritiden och det visar sig att det är stora skillnader på hur man uppfattar kulturen. Det man gör med skolan om man läser en bänkbok eller är på bio med skolan handlar det om att de skall lära sig vad andra har bestämt att de skall kunna, de känner sig tvingade och testade. När man däremot gör saker på fritiden har man en känsla av att man väljer själv vad man skall göra och man gör det utan tvång att lära sig något.⁷²

Datorer:

Medierna idag utvecklas och blir fler och fler, inte minst de interaktiva digitala medierna så som till exempel dataspel, TV-spel, Internet med chat och CD-Rom. Barn och ungdomar är snabba att ta till sig nya medier och blir en del i deras vardag. Medierna spelar därför ofta en viktig roll i deras identitetsskapande. Ungdomarnas förförståelse, erfarenheter, referensramar och handlingar skapar i kombination med det vardagliga livet en mening kring medietexten. Vid dataspelsanvändandet har man sett att könsrollerna spelar stor betydelse. Ofta finns det en föreställning om att det är killar som helst spelar dataspel medan tjejer hellre leker med dockor så som Barbie. Men det här stämmer inte. Flickor spelar lika gärna som pojkar. Problemet handlar snarare om vilka spel som anses "ok" att spela. Det finns en inbyggd åsikt hos barnen att flickor inte kan, vill eller bör spela de mer killaktiga krigsspelet eller liknande spel. Även om tjejerna säger sig föredra äventyrsspel och spel som har mer lärande i sig än spel som går ut på att döda, finns det ändå de som gärna vill spela krigsspel men inte riktigt vågar på grund av risken att bli retade av sina kompisar.

När barn har fått rita sina drömspel ritar pojkar ofta ganska miljöfattigt och med få färger (ofta blyerts eller svart tusch). Flickorna däremot har fler detaljer och använder fler färger. Likaså skiljer deras teckningar åt vad gäller känslor hos figurerna på bilderna. Flickornas ler och visar glädje medan pojkarnas inte visar några känslor alls. Flickors spel är också svårare att kategorisera än vad pojkarnas är. Pojkarnas är strategispel, rymdspel, krigsspel eller sportspel medan flickornas spel varierar mer i

⁷⁰ Sandin, Amira Sofie (2004). *Läslust- en brinnande känsla i magen*, s. 56f.

⁷¹ Qvarsell, Birgitta (1987). *Barn, kultur och inläring*, s. 32.

⁷² Ibid. s. 49ff.

både innehåll och bilder. Internet med sin chattjänst ger barn en möjlighet till att testa och skapa sig en identitet. I chattrummet har barnen och ungdomarna möjlighet att vara anonyma vilket ger en större frihet i att tänja på gränser och experimentera med olika roller.⁷³

I Sverige hade 88 % av barnen i åldern 9-14 år tillgång till Internet år 2003. Som jämförelse kan nämnas att 1996 var den siffran 7 %. En genomsnittlig dag använder barnen Internet i 47 minuter, vilket har sjunkit från 73 minuter 1996.⁷⁴

Vid jämförelse mellan ungas och gamlas Internetanvändning märktes stor skillnad. De unga använde sig av spel, chat, musik etcetera på Internet medan de äldre framförallt sökte information, gjorde bankärenden, skickade e-post samt nyhetsanvändning.⁷⁵

3.3 Tidigare forskning kring barn och arbetet med barnkonventionen

Birgitta Qvarsell anser att det är många som ser på barn som ofärdiga individer som skall skyddas och ledas rätt. Men Qvarsell betonar att barnens rättigheter måste ses ur barnens perspektiv så att det inte blir så att när man menar att skydda barnen i stället hindrar barnens rättigheter. Detta kan bli en risk i viljan att efterleva barnkonventionen och man kommer att överbeskydda barnen och inte ge dem ansvaret att själva komma till tals. Qvarsell gör skillnad på behov och rättighet, hon menar att en rättighet är en möjlighet att utifrån sitt perspektiv till exempel få använda kulturen både till glädje och nytta. En rättighet utgår alltså från den egna individens perspektiv. När det gäller barn kan ett behov i stället bli något som andra, såsom psykologer eller pedagoger, har bestämt att barnen behöver. I Sverige är det oftast generella eller utvecklingsorienterade behov som menas när det gäller barn.⁷⁶

Qvarsell beskriver barnkonventionen som regler för hur barnen skall ges plats i samhället men hävdar att konventionen måste tolkas. Överallt där den har ratificerats måste konventionen efterlevas, men Qvarsell diskuterar om man kan se den som relativ genom att man tar hänsyn till olika kulturer eller gör konventionen förhandlingsbar. Som exempel tar hon upp inledningen till konventionen. Där betonas att barnen borde växa upp i en familjemiljö för att kunna utvecklas så bra som möjlig. Samtidigt står det i stycket innan att alla skall ha rätt till barnkonventionens rättigheter oavsett kulturell bakgrund såsom kön, politik, religion och liknande. Detta menar Qvarsell, är en motsättning eftersom det först betonas allas rätt till konventionen och sedan beskriver familjen som den bästa platsen att växa upp på. Att se familjen som det bästa för barnens utveckling är att lägga in ett kulturellt perspektiv som inte är universellt utan som skiljer sig åt i världen. Familjens roll betonas ytterligare i artikel 18, där är det familjetillhörighetens betydelse och båda föräldrarnas ansvar för barnets utveckling som lyfts fram. Det Birgitta Qvarsell menar är att kulturella skillnader måste vara med vid diskussioner kring barnkonventionen. Hon vill också att man skall fundera kring om rättigheterna går att applicera på barngrupper, det vill säga barnet som kollektivt.⁷⁷

⁷³ Sjöberg, Ulrika (2004). "Barns möte med elektronisk text" Ingår i: *Barns smak – om barn och estetik*, s. 133-148.

⁷⁴ Bergström, Annika (2004). "Internet" Ingår i: *MedieSverige 2004: statistik och analys*, tabell 5.18, tabell 5.21, s. 210, 212.

⁷⁵ Ibid. s. 198.

⁷⁶ Qvarsell, Birgitta (2005). "Barns rätt till kultur – för lek, studier och arbete" ingår i: *Barns rätt till kultur*, s. 9.

⁷⁷ Qvarsell, Birgitta (2005). "Barns rätt till kultur – för lek, studier och arbete" ingår i: *Barns rätt till kultur*, s. 10f.

Dessa tankar tar hon sedan med sig till artikel 31 i barnkonventionen, som handlar om barnets rätt till vila, fritid och att få delta i kulturlivet. Staterna skall uppmuntra barnen till att ta del av konsten och kulturen genom att erbjuda lämplig verksamhet. (Se bilaga 3). Birgitta Qvarsell diskuterar kring i vilken mån artikeln är relativ eller universell, hur mycket kring barnens ålder och mognad som skall vägas in och om den gäller både enskilda barn och grupper av barn.⁷⁸ Kontentan av Qvarsells text är att tänka efter vad innebörden i konventionen verkligen betyder och att vara medveten om de kulturella skillnader som finns både i världens stater men också mellan barnen i Sverige. Konventionen tolkas av dem som använder den i arbetet med barn och måste också få tolkas så länge inte betydelsen av barnet som utgångspunkt går förlorat.

Lena Lundgren arbetar med barnbiblioteksverksamhet på Regionbiblioteket i Stockholm och har undersökt vad barn frågar om på två bibliotek, det ena ett folkbibliotek och det andra ett integrerat skol- och folkbibliotek. Undersökningen visade att barn frågar mer om sådant som de själva vill veta än om skolrelaterade frågor. Detta förvånade bibliotekarierna som trodde att det var tvärtom. Lundgren menar att folkbiblioteken har större betydelse för barnen än vad man tidigare trott och berättar att många barnbibliotekarier vill satsa mer på barnen på ett sätt som inte hör ihop med skolan som de tycker har fått en för stor roll på folkbiblioteken. Bibliotekarierna vill i stället inrikta sin verksamhet, som läsning och kunskapssökande, för barn utanför skolans ramar, formade efter barnens egen lust och vilja. Lundgren betonar även biblioteket som en trygg plats att vara i, detta hänvisar hon till att Rädna Barnen påpekat att barn med otrygga hem ofta kommer till biblioteket för att få lugn och ro i en trygg miljö.

Lena Lundgren ville tillsammans med andra barnbibliotekskonsulenter skapa nya arbetssätt på folkbibliotekens barnavdelningar som tog mer hänsyn till hur barnen ville använda biblioteket. De valde att ta avstamp i barnkonventionen och läste in sig på de artiklar som hade betydelse för deras arbete. Genom att applicera artiklarnas innebörd på deras biblioteksarbete fick de fram 12 punkter att arbeta efter. Målsättningen kom att heta *På barn och ungdomars villkor*. Det nya arbetssättet innebär att man ser barnen som aktiva deltagare som har möjlighet att påverka hur biblioteket ser ut. Tanken är att gå ifrån att se på barnbiblioteket som bibliotekariernas till att se det som barnens. Målsättningen har utgångspunkt i barnkonventionens barnperspektiv och barnets bästa som stöttepelare och är ett tydligt exempel på hur barnkonventionen används i det dagliga arbetet med barn och kultur.⁷⁹

⁷⁸ Ibid. s. 14.

⁷⁹ Lundgren, Lena (2005). "På barn och ungdomars villkor" ingår i: *Barns rätt till kultur*, s. 23ff.

4. Styrdokument

Vi har använt oss av två styrdokument i vårt uppsatsarbete, bibliotekslagen och kommunens kulturförvaltnings verksamhetsplan. Dessa dokument har vi valt eftersom vi tror att de tydligt inverkat på hur biblioteket arbetar med barnkultur. Nedan följer en beskrivning av de två dokumenten.

4.1 Bibliotekslagen

I bibliotekslagen finns regler för hur biblioteksverksamhet i Sverige skall bedrivas. Det finns bestämmelser för att varje kommun skall ha ett folkbibliotek som är tillgängligt för alla. I lagen står också hur ansvarsfördelningen mellan olika sorters bibliotek är fördelade mellan kommuner, landsting och stat. Det som nämns om barnen på folkbiblioteken är att folkbiblioteken är skyldiga att särskilt uppmärksamma de unga så att de får tillgång till informationsteknik, böcker och medier som hjälper till att utveckla deras språk- och läsförmåga.⁸⁰

4.2 Verksamhetsplan

Kulturförvaltningen i kommunen har sammanställt en verksamhetsplan över det kulturhus som biblioteket ingår i. Här redogörs för kulturnämndens visioner för verksamheterna som den ansvarar för. Förutom biblioteket ingår även verksamheter som t ex musikskolan, allmänskultur, det vill säga kulturarrangemang och kulturverksamheter för alla åldrar, och kulturpriser och – stipendier.

Kulturnämnden har övergripande, allmänna mål för hela verksamheten där deras strävan är *”Ett rikare liv”* åt alla medborgare i kommunen. Några av målen är:

- Att erbjuda kommuninvånarna olika kulturupplevelser och sprida information och kunskap genom evenemang och utställningar. Därigenom görs biblioteket till en mötesplats för alla människor.
- Att bidra till människors möjlighet att utveckla sin personlighet genom ord, bild, musik med mera.
- Att ge möjlighet till social och tvärkulturell samvaro.

De skriver också att alla ska ha tillgång till hela kulturutbudet. Särskilt vissa grupper ska vara extra prioritet, bland annat barn och ungdom.

Specifikt för bibliotekets mål är, förutom att höja antalet utlåningar och besökande, att fungera som en *”attraktiv mötesplats och kulturell arena”* för de som bor inom kommunen. Biblioteket ska även ha större utbud av introduktion i informationssökning och så kallat *Internet för ovana* samt tillhandahålla ett aktuellt mediabestånd.

För barn, unga och unga vuxna har kulturnämnden dragit upp särskilda riktlinjer. Deras mål är bland annat:

⁸⁰ Mell Dahl, Catharina (Sidansv.) Kungliga Biblioteket (2005-10-20)

- Att främja barns och ungdomars eget skapande.
- Att skapa ett forum med utgångspunkt i ungdomars egna intressen och kultur.
- Att stimulera, inspirera och stötta såväl läslust som den kreativitet och lust till olika uttrycksformer som finns hos barn och ungdomar.

Som strategi för att nå målen föreslås att biblioteket anordnar bokklubbar eller bokcaféer som riktar sig till barn i mellanstadiet för ”bokprat”. Likaså föräldrabarnträffar med inriktning på böcker, sagostund och allmänt trevligt med fika förespråkas. Även de skapande verkstäderna föreslås bli fler. Det finns även förslag på att bilda en referensgrupp med ungdomar som tillsammans med ungdomsbibliotekarien ska jobba med att ta fram idéer och förslag till aktiviteter. De ska även vara med att bestämma kring kulturutbudet för unga vuxna i kommunen.⁸¹

⁸¹ X-kommuns verksamhetsplan (2006)

5. Teoretiska utgångspunkter

Som teoretiskt perspektiv har vi valt att använda oss av barnkonventionen som kom att utformas under 80-talet och blev klar 1989. Initiativet till en konvention för barns rättigheter kom från Sverige⁸² där behovet av en barnkonvention växt fram i takt med att synen på barn ändrades till att man lyssnade mer på barnen och kom att respektera deras rättigheter mer än förr.⁸³ Detta märktes bland annat genom att man lade större tyngd vid barnens egna åsikter i forskningsundersökningar.⁸⁴ Man såg att barn inte kom att skyddas helt av de mänskliga rättigheterna utan krävde något mer. Under förberedelserna till det nationella barnåret 1979 skapades en grupp ur kommissionen för mänskliga rättigheter som arbetade fram barnkonventionen som tog tio år att utforma. Inom ett år hade 20 stater bundit sig att följa konventionen och det är först då en konvention kan börja gälla.⁸⁵

Vi börjar detta kapitel genom att presentera Lennart Hellsing, en av de debattörer som var verksam innan barnkonventionen kom till och som var tidigt framme med åsikter om barnens rättigheter till kultur. Anledningen till att vi vill få med hans tankar är för att visa hur debatten i Sverige såg ut och för att visa hur en del av de artiklar som finns med i konventionen kan uttryckas i en författares åsikter.

Lennart Hellsing vänder sig emot att barn bara skall ses som ofärdiga produkter som skall formas till att bli en bra vuxen. Som författare har han hela tiden utgått ifrån barnens perspektiv på bekostnad av de vuxnas.⁸⁶ Hellsings teorier gäller främst barnlitteratur och barns läsning. Men det går även att se hur Lennart Hellsing ser på kultur för barn i ett större perspektiv. Hellsing debuterade som författare år 1945, en tid då intresset för kulturen var stort vilket bidrog till att kulturdebatten var livlig. Hellsing sågs som nyskapande och med sin kritik mot de traditionella barnböckerna var han i allra högsta grad en del av debatten. Vid den här tiden var minnena av kriget nära inpå och på barnen var kraven på lydnad och disciplin hårda. När Hellsing ville göra barnkulturen mer lekfull och i barnens intresse väckte det stor uppståndelse. Att väcka debatt och skaka om var just vad Hellsing själv ville och det hjälpte han till med genom att vara riktigt hård i sin kritik av etablerade föreställningar om vad som var bra för barn och genom att attackera traditionell barnlitteratur som folksagan.⁸⁷

Genom den livliga debatten blev Lennart Hellsing en välkänd barnlitteraturteoretiker och många har arbetat i hans tradition att skapa böcker som intresserar barnen. I över 60 år har Hellsing arbetat med att utveckla barnlitteraturen i den andan som befästes i den livliga debatten på 40-talet. Han försökte få barnböckerna på rätt spår både genom att skriva egna verk men också som teoretiker och kritiker. Enligt Lennart Hellsing var det viktigt att barnböckerna tillfredställde barnens behov och inte var formande för att vara vuxna till lags. Hans egna verk var fulla av lek och inte så didaktiska som tidigare böcker hade varit. Lennart Hellsing ansåg att *"all pedagogisk konst är dålig konst - och*

⁸² Rasmusson, Bodil et al (2001). *Med barnkonventionen som karta och kompass i kommuner och landsting*, 5.

⁸³ *Konventionen om barnens rättigheter* (1992), s. 9.

⁸⁴ T.ex. Hillman, Gerd (1978). *Barnen och kulturen; rapport om en rapport*

⁸⁵ Hammarberg, Thomas (1994). *Barnet och den politiska viljan*, s.11.

⁸⁶ Kåreland, Lena (2002). *En sång för att leva bättre*, s. 29.

⁸⁷ *Ibid.* s. 30f.

all god konst är pedagogisk".⁸⁸ Med detta menar han till exempel att om man utgår ifrån att skriva en pedagogisk barnbok blir den inte bra, men om man skriver en bra barnbok så blir den pedagogisk eftersom läsaren lär sig något ifrån den, på så sätt är alla bra barnböcker ett uppfostringsmedel. Enligt Hellsing har en barnbok fyra huvuduppgifter:

1. Att lära barnet behärska språket.
2. Att orientera barnet i tiden och rummet.
3. Att orientera barnet socialt, det vill säga bygga upp önskvärda föreställningar om den enskildes förhållande till sin omgivning – berätta om relationer mellan oss människor.
4. Att påverka barnet mer direkt, att suggerera fram – eller kanske snarare aktivera – själva livskänslan.⁸⁹

Med den sista punkten menar Hellsing att det kan vara att stimulera ett barns fantasi eller att aktivera skapande krafter. Han vill att författarna skall välja att arbeta utifrån någon av punkterna beroende på hur de vill påverka barnen, alla bra författare vill påverka barnen anser Hellsing. Böckerna skall ses som ett medel till att påverka barnen och inte låta bra böcker bli målet i sig. Det vill säga att böckerna skall nå fram till barnen som, med böckerna som medel, får stimulerad fantasi eller får de skapande krafter aktiverade.⁹⁰

I boken *Tankar om barnlitteraturen* som första gången kom ut 1963 påpekar han hur viktigt det är att låta barn få leva i nuet och inte ständigt känna press på att utvecklas.⁹¹ Han kritiserar Greta Bolin och Eva von Zweigbergks som i sin bok *Barn och böcker* stöder gamla teorier som påstår att barn skall läsa "rätt" böcker för att bli en bra vuxen eller att barnen bara skall läsa böcker som får dem att utvecklas. Bland annat håller de med den tyska konstpedagogen Dr Wohlgast som påstår att: '*De för sin förströelse läsande barnet är en produkt av överkultur eller barbari*' vilket Hellsing helt vänder sig emot.⁹² Enligt Hellsing borde synen på barn som en blivande människa lämnas och istället se barnet som en människa här och nu. Det innebär att man inte bara skall satsa på att bilda barnen så att de blir bra vuxna utan också ge dem vad de behöver i nuet. Ses barn som en människa likvärdig en vuxen uppstår en förståelse för att barnen också har rätt till kultur som får dem att njuta i nuet.⁹³ Utifrån dessa idéer har Hellsing skrivit ner vad man skall kräva av en barnbok:

1. Att den intresserar barnen.
2. Att den har tillräckliga estetiska kvalifikationer.

⁸⁸ Hellsing, Lennart (1999). *Tankar om barnlitteraturen*, s. 25.

⁸⁹ Ibid. s. 26.

⁹⁰ Ibid. s. 26f.

⁹¹ Ibid. s. 27f.

⁹² Ibid. s. 71ff.

⁹³ Ibid. s. 27f.

3. Att den, om den berör etiska frågor, har en ”moral” eller tendens som vi rimligen kan acceptera.⁹⁴

Hellsing menar att det viktigaste är att boken intresserar barnet, men att man har rätt att ställa kvalitetskrav även på barnlitteraturen så som det görs på vuxenlitteraturen. Hellsing anser att det behövs en bredd på marknaden, både de böcker som säljs i stor kvantitet och de mer exklusiva.⁹⁵ ”Bestsellers” skall inte förkastas men ändå värdera kvalitén även om en utmärkt bok, estetiskt sett, är en dålig bok om den inte intresserar barnen.⁹⁶ Böckernas funktion är viktigast. De skall kunna användas för att skapa glädje för stunden och inte bara ge fostran för framtiden.⁹⁷

Den tredje punkten om moral innebär inte några hårda regler. Hellsing resonerar kring om böcker med en förlegad kvinnosyn eller med andra värderingar som strider mot de mänskliga rättigheterna skall ges ut eller inte.⁹⁸ Hellsing häpnar över hur många vuxna som inte gillar böcker där barnen säger emot föräldrarna eller gör farliga saker eftersom de vuxna tror att barnen i så fall skall ta efter de dåliga exemplen.⁹⁹ Därför anser han att man skall försöka identifiera sig med barnen och tänka på vad som är moraliskt rätt och god kvalitet utifrån dem, inte utifrån de vuxna.¹⁰⁰

FN:s barnkonvention har ställt upp lagar och riktlinjer för barns rättigheter till kultur. Dessa har sedan tolkats och utgjord stommen till en mängd olika måldokument för, till exempel skolor, bibliotek och kommuner. Det är kommunerna i Sverige som har ansvaret för att tillhandahålla kultur till invånarna men det finns inga lagar på hur mycket kultur som skall finnas. Därför sparas det ofta in på kulturen genom, till exempel stängda bibliotek när kommunen har ont om pengar. Här blir barnkonventionen ett viktigt dokument att hänvisa till eftersom det faktiskt ger barnen rätt till kulturella verksamheter.¹⁰¹ Främst är det artikel 31 som behandlar barnens rätt till kultur:

Artikel 31

1. Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

2. Konventionsstaterna skall respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och skall uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet.

⁹⁴ Hellsing, Lennart (1999). *Tankar om barnlitteraturen*, s.52.

⁹⁵ Ibid. s.82ff.

⁹⁶ Ibid. s.59.

⁹⁷ Klingberg, Göte, (1989). ”Lennart Hellsing som barnboksteoretiker” Ingår i: *Först och sist Lennart Hellsing*, s. 134.

⁹⁸ Hellsing, Lennart (1999). *Tankar om barnlitteraturen*, s.61f.

⁹⁹ Larsson, Nisse (2004). *Hela Hellsing*, s. 85.

¹⁰⁰ Mählqvist, Stefan, (1989) ”Den traditionsmedvetne modernisten” Ingår i: *Först och sist Lennart Hellsing*, s. 54.

¹⁰¹ Marcel, Benny (2005). ”Barndomen är ingen förberedelse för livet – den är livet” ingår i: *Barns rätt till kultur*, s.57.

I artikeln kopplas kulturen samman med barnens fritid och nämns inte som utvecklande och lärande vilket det oftast har kommit att göra i de texter som behandlar barn och kultur.

Förenta Nationerna antog konventionen om barnens rättigheter i november 1989 och den ratificerades av Sverige den 29 juni 1990.¹⁰² Alla stater som är med i FN har nu bundit sig att följa barnkonventionen förutom Somalia och USA.¹⁰³ Konventionen är juridiskt bindande och skall följas på alla nivåer i samhället. FN bildade en kommitté på tio personer som skulle se till att staterna efterlevde konventionen. Kommittén utformade krav som alla som har ansvar för barn skall följa och kommittén kontrollerar att staterna arbetar i barnkonventionens anda.¹⁰⁴ Staterna skall rapportera direkt till kommittén och kommittén har rätt att begära mer information från staterna. För att konventionen verkligen skall bli efterlevd krävs att regeringarna skall sprida information om barnens rättigheter och att rapporterna till kommittén skall vara offentliga.

Staterna är tvungna att ändra lagar och dylikt för att i största möjliga mån försöka följa konventionen. Arbetet att följa konventionen ses som en process och utgångspunkten är att det alltid finns saker att förbättra. I Sverige är levnadsstandarden hög jämfört med andra länder men vi är tvungna att hela tiden arbeta vidare med att förbättra barnens rättigheter.¹⁰⁵ Eftersom svensk lag redan har ett rättsligt skydd för barn ansåg man att man inte behövde göra konventionen till svensk lag utan att det var bättre med transformering. Att transformera barnkonventionen innebär att konventionen och svensk lag gås igenom regelbundet för att se att de båda överensstämmer. Detta bidrar till att det sker en kontinuerlig uppdatering.¹⁰⁶ Sedan 1993 har Sverige en barnombudsman som ser till att arbetet med barnkonventionen och andra direktiv om barn verkligen följs.¹⁰⁷

Barnkonventionen består av 54 artiklar som beskriver barnens rättigheter, av dessa artiklar är fyra stycken grundläggande principer som genomsyrar resten av konventionen. De fyra principerna är:

- Artikel 2- Rättigheterna i konventionen gäller alla barn utan diskriminering
- Artikel 3- Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som berör barn
- Artikel 6- Barnet har rätt till sitt liv och har rätt att utvecklas
- Artikel 12- Barnet har rätt att göra sig hörd och få sina åsikter respekterade¹⁰⁸

I Sveriges grundlag står att alla medborgare har lika värde, men barn under 18 år saknar en del rättigheter som vuxna har. Barn får inte rösta, underteckna avtal eller fatta beslut som har med ekonomi att göra. Barn har vårdnadstagare som är ansvariga för de beslut

¹⁰² Hammarberg, Thomas (1994). *Barnet och den politiska viljan*, s.11.

¹⁰³ Rasmusson, Bodil et al (2001). *Med barnkonventionen som karta och kompass i kommuner och landsting*, s.14.

¹⁰⁴ Ibid. s.8f.

¹⁰⁵ Hammarberg, Thomas (1994). *Barnet och den politiska viljan*, s.12f.

¹⁰⁶ Pehrsson, Anna-Lena red. (2000) *Mänskliga rättigheter för barn*, s. 37.

¹⁰⁷ Ibid. s. 56.

¹⁰⁸ Ibid. s. 14.

som tas innan barnen blir myndiga. Dessa regler begränsar barnens rättigheter men finns till för att man anser att barnen bör skyddas och få omsorg av vuxna, innan de blir mogna att fatta sådana beslut. Reglerna är till för att skydda barnen men visar på en syn av barn som ofullkomliga människor med färre rättigheter. Barnkonventionen håller med om att barn behöver skydd och omsorg eftersom de är en utsatt grupp som kan ha svårt att föra fram sin talan, men att barnen skall visas respekt. Barnkonventionens roll är att lyfta fram barnen och ge dem samma värde som de vuxna, barnen skall behandlas som fullkomliga människor och deras synpunkter skall tas tillvara. Genom att arbeta utifrån konventionens artiklar skall barnens roll i samhället stärkas och ge barn ett högre värde.¹⁰⁹

1999 formulerades en nationell strategi som antogs av riksdagen. Den är till för att ge riktlinjer för beslutsfattare så att de blir mer medvetna och kan följa konventionen. Den nationella strategin innehåller uppmaningar som att barnkonventionen skall finnas med när beslut fattas i regeringen och i andra statliga verk. Fortbildning om barnkompetens och barnkonventionen skall finnas för beslutstagare i statliga verk, kommuner och landsting. Även de som utbildar sig till att arbeta med barn skall bli medvetna om konventionen. Genom mer statistik, undersökningar och analyser fås en djupare kunskap om hur barnens liv kan bli bättre. Dessutom nämner strategin att barnens inflytande och delaktighet vid beslutsfattande skall utvecklas.¹¹⁰

Kommunerna har stort ansvar för barn och ungdomar och det är därför extra viktigt att de arbetar med barnkonventionen som verktyg när de tar beslut som rör unga. 1996 startades, efter ett regeringsbeslut, en insats med målet att alla kommuner ska införliva barnkonventionen i sitt arbete med unga. Projektet höll på till 1999 och har bidragit till att kommunerna har fått mer kunskap om konventionen och hur de kan använda den vid beslutsfattning.¹¹¹ Det finns även en hel del organisationer så som Rädda barnen, Bris, Röda korsets ungdomsförbund, Hem och Skola m fl. som arbetar för att förstärka barnkonventionens roll i Sverige¹¹²s

Vi har använt barnkonventionen som teoretisk utgångspunkt i vår uppsats eftersom vi i vår frågeställning bland annat ställer oss frågan om hur arbetet med barnkonventionen märks på vårt bibliotek. Med barnkonventionen som teoretisk utgångspunkt kan vi då tolka empirin utifrån barnkonventionens teorier om barn.

¹⁰⁹ Rasmusson, Bodil et al (2001). *Med barnkonventionen som karta och kompass i kommuner och landsting*, s.15.

¹¹⁰ Pehrsson, Anna-Lena red. (2000) *Mänskliga rättigheter för barn*, s. 49ff.

¹¹¹ Ibid. s. 46f.

¹¹² Ibid. s. 46.

6. Metod

För att göra metodavsnittet så lättöverskådligt som möjligt väljer vi att presentera de olika intervjuerna var för sig. Efter att ha presenterat vår observation fortsätter vi med att berätta om hur vi använt oss av en kvalitativ metod vid våra intervjuer och vad vi har för tankar kring detta. Sedan beskriver vi hur vi gick tillväga vid intervjuerna med barnen. Efter detta följer ett avsnitt om hur vi genomförde intervjun med barnbibliotekarien för att avslutas med våra tankar om metoden efter att ha genomfört intervjuerna.

6.1 Observationer

Innan intervjuerna gjorde vi en observation på bibliotekets barnavdelning för att skapa oss en bild av miljön. Det vi tittade på var beståndet och hur det såg ut med hyllindelning, möblering och utformning. Vi tittade även på vad som fanns på anslagstavlor och foldrar riktade till barnen. Anledningen till att vi ville få en uppfattning av miljön var för att lättare förstå vad barnen pratade om under intervjuerna och då kunna följa upp frågorna bättre. Vi har även använt det vi sett under observationen när vi beskrivit bibliotekets utformning.

6.2 Metod vid intervjuerna med barnen

Det vi vill få reda på i den här studien är hur barn i 11-års ålder upplever och använder det kulturutbud som det utvalda biblioteket tillhandahåller. För att lämpligast få reda på detta har vi valt att använda oss av gruppintervjuer med barnen och en djupintervju med barnbibliotekarien Eva på biblioteket. Fördelen med att använda intervjuer istället för enkäter är att svarsfrekvensen ökar och missförstånden blir färre i och med att våra informanter kan uttrycka sig spontant och nyanserat. Nackdelarna är att det ger sämre anonymitet och sämre reliabilitet.¹¹³ För oss var aldrig någon kvantitativ undersökning aktuell eftersom vi ville få fram upplevelser, tankar och känslor, så kallad mjukdata. Vi ansåg att det bara skulle fungera om vi fick intervju informanterna med någon form av kvalitativ metodik så som djupintervjuer där man kan anpassa frågorna efter individerna och följa upp med fler frågor.¹¹⁴

Vi har använt oss av gruppintervjuer när vi intervjuat barnen. Detta gör att det då finns en möjlighet att barnen påverkar varandra, vilket i sin tur leder till att barnen får nya funderingar och de börjar reflektera över sådant de kanske inte skulle ha tänkt på annars.¹¹⁵ Som vuxen finns det också alltid en risk att man får ett övertag på barn och de hamnar i underläge. Detta kan leda till att barnen försöker vara till lags och svarar som de tror är ”rätt” i stället för vad de tycker och känner. I och med gruppintervjuer kan barnen få känna sig i överläge eller i alla fall på samma nivå som den som intervjuar genom att de (barnen) får stöd i varandra. Pål Repstad skriver att det är viktigt att informanterna pratar om det som är viktigt för dem istället för att anpassas efter forskarens frågor. Genom att de får göra det kommer deras verklighetsuppfattning fram

¹¹³ Carls son, Bertil (1997). *Grundläggande forskningsmetodik*, s. 81.

¹¹⁴ Wallén, Göran (1996). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*, s. 74f.

¹¹⁵ Doverborg, Elisabeth, Pramling Samuelsson, Ingrid (2000). *Att förstå barns tankar – metodik för barnintervjuer*, s.29f.

och det de säger inte saker för att ”behaga” forskaren.¹¹⁶ Detta anser vi i stor grad gäller även barn. Därför har vi valt att ha en så öppen intervju som möjligt, det vill säga att de är snarare som samtal än som intervjuer.

Vid intervjuer kan man som forskare välja mellan att använda mer eller mindre strukturerade frågor. Vi har utformat en intervju med låg grad av strukturering vilket innebär att vi inte har fasta svarsalternativ. Genom detta får vi en samtalsliknande intervjuform där barnen får utrymme att svara fritt och oss möjlighet att följa upp och spinna vidare på deras svar. Används ostrukturerade frågor får intervjuaren ”friare tyglar” och kan jobba ut ifrån ett tema.¹¹⁷ Våra intervjuer har även en låg grad av standardisering eftersom vi inte ställde frågorna i samma ordning vid varje intervju utan anpassade oss hur intervjun naturligt utformade sig i samspel med informanterna. Vår intervjumetod med låg grad av strukturering och låg grad av standardisering är en metod som vi valt för att vi vill göra en kvalitativ analys av resultatet.¹¹⁸

6.2.1 Urval

Vi ville redan från början ha informanter i mellanåldern då vi tror att barn i den åldern i stor utsträckning själva väljer hur de vill använda biblioteket. För att få informanter diskuterade vi att fånga upp barn på plats i biblioteket men övergav detta eftersom det är svårt att se hur gamla barnen är och vi ville ha en grupp i samma ålder. Men den största anledningen var att det skulle ta ganska lång tid och bli svårt att organisera. Vi tänkte därför på att intervju klasser från skolor i närheten eftersom de hade stadsbiblioteket som sitt hemmabibliotek. Vi var lite skeptiska till att använda oss av en klass eftersom vi ville få fram barnens åsikter om biblioteket skilt från skolan. Vi ville komma i från bibliotekets inverkan på barnens utveckling i en skolrelaterad mening. Men det blev ändå så att vi valde att försöka få intervju skolklasser eftersom det ger en blandad samling barn i samma ålder och de är lättare att få tag på.

Genom Eva blev vi tipsade om en skola som brukar besöka biblioteket med eleverna och om en skola vars elever så gott som aldrig kom till biblioteket, i alla fall inte med skolan. Vi planerade att intervju barn från båda skolorna för att se om det fanns en skillnad i vad man gjorde på biblioteket och hur man upplevde kulturutbudet. Vi började med att skicka e-post till rektorerna för de två skolorna. Där berättade vi om vår uppsats och bad om hjälp att hitta informanter som hade möjlighet och ville ställa upp. Eva hade kontakt med läraren i en mellanstadieklass i den skolan som ofta kom till biblioteket och vi blev snart uppringda av läraren som ställde sig mycket positiv till att låta oss intervju klassens elever.

Den andra skolan hörde vi inte av och i stället för att ringa upp och fråga varför så bestämde vi oss för att bara intervju barnen i den första skolan. Detta beslut gjorde att den tänkta jämförelsen föll ur vår uppsats och gav oss en annan vinkel än vad som var planerat. I gengäld sparade vi tid och kunde koncentrera oss på en klass upplevelser.

Klassen vi valde går på en mellanstadieskola nära biblioteket eftersom de barnen i stor utsträckning har Stadsbiblioteket som sitt ”hemmabibliotek”. Klassen är en femma och

¹¹⁶ Repstad, Pål (1999), s. 44.

¹¹⁷ Carlsson, Bertil (1997). *Grundläggande forskningsmetodik*, s. 81.

¹¹⁸ Patel, Runa, Davidsson, Bo (1994). *Forskningsmetodikens grunder- Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, s. 61ff.

barnen har erfarenhet av biblioteket, då de regelbundet går dit tillsammans för att låna böcker och ha "bokprat".

I klassen går det 44 barn, uppdelade på två grupper. Läraren bestämmer vilken av grupperna hon anser vara bäst lämpande att delta i studien. Klassen har fler pojkar än flickor men vi har inga krav på att det skall vara jämnt fördelat mellan pojkar och flickor så vi ser inte det som ett hinder.

Vi valde att intervjua alla barnen i klassen som ville vara med, de som inte ville behövde inte delta. Eftersom vi skulle ha gruppintervjuer så ansåg vi att en skolklass skulle kunna vara ett genomförbart antal informanter. På intervjudagen delade barnen in sig själva i tre grupper, sex stycken i två grupper och fem i en grupp, sammanlagt blev det 17 stycken informanter. Några ur klassen valde att inte medverka i intervjuerna.

6.2.2 Planering

Efter den första kontakten med läraren utformades ett brev till barnens vårdnadshavare. Från början tänkte vi be vårdnadshavarna om tillåtelse att intervjua barnen och funderade på en svarstalong på brevet som barnen skulle ta med sig påskrivna om det fick lov att intervjuas. Men sedan beslöt vi att arbeta om brevet till att bara upplysa om att vi skulle intervjua barnen och att de skulle höra av sig om de inte ville att deras barn skulle delta. Vi betonade att barnen själva kunde säga nej vid intervjutillfället om de inte vill vara med. Vi ansåg att vi inte behövde be vårdnadshavarna om tillstånd då barnen är gamla nog att själva ta ställning till om de vill vara med eller ej. Inga av de frågor vi planerade att ställa kunde heller anses vara kontroversiella eller känsliga för barnen. Brevet mejlades sedan till läraren som delade ut det bland eleverna. Vi hörde inte av några vårdnadshavare. Vi ville genomföra intervjuerna på biblioteket eftersom vi ville få informanterna att koppla bort skolans roll så långt det var möjligt. Man bör även ha samtalet på ett sådant ställe att det passar in på det som vill undersökas, i vårt fall på biblioteket eftersom det hjälper informanten att tänka i de banorna. Barnbibliotekarien gav oss tillstånd att använda bibliotekets sagorum som intervjurum. Via telefonkontakt med läraren bestämde vi dag för intervjuerna. Det blev en dag då klassen redan hade ett biblioteksbesök inplanerat och på så sätt kom våra gruppintervjuer inte att störa klassens undervisning. Vi planerade att vi båda skulle vara med på intervjuerna och vara lika aktiva eftersom vi inte har någon intervjuvana sedan innan.

6.2.3 Genomförande

Vi mötte klassen på biblioteket och presenterade oss och talade om vad vi skulle fråga dem om. Sedan fick de som ville vara med själva dela in sig i tre grupper, på så sätt satt de tillsammans med sina kompisar vilket ökar tryggheten. De som inte intervjuades var med läraren i biblioteket. Sagorummet visade sig vara ett mycket bra rum eftersom det var stängt ut till resten av biblioteket och utan insyn. Det gjorde att både vi och barnen skulle få det lättare att koncentrera oss på intervjuerna samt att ljudupptagningarna blev bättre än vad de troligtvis skulle bli annars.

Vi ville använda oss av bandinspelning eftersom det ger möjlighet att höra intervjuerna flera gånger och ge oss mer exakt information. Efter intervjuerna hade vi möjlighet att transkribera intervjuerna för att sedan sammanställa de mer relevanta uppgifterna. Eftersom vi intervjuade så många barn samtidigt hade det varit omöjligt att få med allt

genom att bara anteckna. Ingen av oss hade en mp3 spelare så vi fick använda oss av en gammal diktafon och som extra säkerhet en vanlig kassetbandspelare. Vilket visade sig vara ett smart drag då diktafonen slutade fungera då och då.

Vi började varje intervju med att berätta om vår uppsats och ännu en gång om vad vi skulle fråga om så att de inte skulle känna sig osäkra. Vi frågade också om lov att spela in intervjuerna vilket samtliga tillät oss. Vi försökte genom detta och genom att prata så samtalslikt som möjligt med barnen skapa det förtroende som är viktigt vid kvalitativa intervjuer. Vi försökte skapa förtroende och en närhet till de intervjuade samtidigt som vi var tvungna att en överblick och kunna reflektera.¹¹⁹ Vi hade en intervjumall med teman och en ungefärlig frågeordning som vi tittade ner på ibland, men för det mesta flöt intervjun på framåt genom att det ena ledde in på det andra. Vi började med mer allmänna frågor om deras ålder och vad de gjorde på fritiden för att sedan prata om smalare områden. Detta hade vi hämtat inspiration till i ”tratt-tekniken” som innebär att man börjar med stora frågor och smalnar av åt att bli mer specifik, i mitten har man de viktiga frågorna.¹²⁰

Vi försökte anpassa vårt språk till barnen och undvika långa eller ledande frågor. Innan hade vi planerat att undvika ja/nej frågor och bara använda oss av dem då man tydligt skulle kunna följa upp svaren. Men vid genomlysningen efteråt upptäckte vi att vi ändå ställt en hel del ja och nej frågor, trots att vi försökt undvika dem. Efter intervjuerna transkriberade vi dem så snart vi kunde så vi skulle minnas rätt och kunna återskapa det så bra som möjligt.¹²¹ Efter transkriberingen ansåg vi att materialet kändes lite för tunt att bygga studien på och vi ville fördjupa en del av frågorna. Vi diskuterade hur vi skulle gå tillväga om vi skulle försöka göra fler intervjuer eller inte, men efter etappseminariet kände vi att det skulle vara bra med ytterligare intervjuematerial.

Vi tog kontakt med läraren igen och bad om att få ställa några uppföljningsfrågor till barnen. Läraren såg inget hinder i detta och gav oss tillåtelse att göra ytterligare en intervju. Eleverna hade ingen möjlighet att komma till biblioteket under den perioden som vi ville intervjuas och därför utfördes uppföljningsintervjuerna på skolan. Vi presenterade oss och vår uppsats för alla i klassen där vi förklarade att vi skulle behöva fråga dem lite fler frågor och att vissa frågor behövde kompletterande svar. Barnen var positiva till detta och denna gången var det 22 stycken som ställde upp. Några valde att avstå och vissa kom till som inte varit med på den första intervjun. Vi valde att utföra samma slags intervjuer, gruppintervjuer i så samtalsliknandeform som möjligt, i ett grupprum i anslutning till klassrummet. Innan uppföljningsintervjun hade vi intervjuat barnbibliotekarien Eva på biblioteket, vilket vi kommer att beskriva i nästa stycke.

Från intervjun med bibliotekarien och genom utskriften av gruppintervjuerna bestämde vi vad vi ville fokusera uppföljningsintervjuerna på. En del frågor var liknande de från förra intervjun men vi gick djupare in i frågorna och fick utförligare svar. Även denna gång spelade vi in med barnens tillåtelse men med en mp3-spelare som vi fått låna.

6.3 Intervjun med barnbibliotekarien

¹¹⁹ Wallén, Göran (1996) *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*, s. 76f.

¹²⁰ Patel, Runa, Davidsson, Bo (1994). *Forskningsmetodikens grunder- Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, s. 65.

¹²¹ Wallén, Göran (1996). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*, s. 78.

För att få svar på våra frågeställningar om vad som finns för barnen på biblioteket hade vi redan från början funderat på att intervjua en av bibliotekarierna. Det vi mest fokuserade på var bibliotekets bestånd, vilka aktiviteter för barnen de hade och hur de tänkte kring detta.

6.3.1 Genomförande

Under tiden för uppsatsen har vi haft kontakt med och fått hjälp av barnbibliotekarien Eva på biblioteket. När vi ville göra en intervju med en barnbibliotekarie blev det naturligt att det var henne vi e-postade och frågade om det fanns möjlighet till en intervju för att få information på ett mer formellt sätt. Vi bestämde tid och platsen blev på biblioteket i barnavdelningens verkstad, vi fick tillåtelse att spela in på mp3-spelaren.

Vår intervju med barnbibliotekarien skiljer sig inte i upplägget jämfört med våra intervjuer med barnen. Den stora skillnaden var att tempot och stämningen blev lugnare när det bara var en informant. Vi arbetade med vår intervjumall men lät Eva komma vidare in på andra saker, något vi även uppmuntrade med följdfrågor, i stället för att hålla oss strikt till mallen. Detta skapade en samtalsituation som gjorde att hon kunde prata spontant och att vi intervjuare fritt tog oss fram mellan frågorna och många följdfrågor dök upp under intervjun.

6.4 Metodens påverkan på våra intervjuer

Anledningen till att vi velat uppnå en samtalskänsla i våra intervjuer är för att man på det fria sättet kan få så riktiga, spontana svar som möjligt. För att uppnå detta är det viktigt med ett givande och tagande i samtalet, vi uppmuntrar och följer upp men försöker ändå behålla kontrollen så att vi får fram det vi behöver veta. I en sådan situation går det inte att vara objektiv, utan ens egna känslor och upplevelser påverkar resultatet och det måste vi som intervjuare vara medvetna om.

När vi skriver om samtalskänsla menar vi främst att informanterna skall kunna känna att intervjun är lättsam som ett samtal och att det flyter på medan vi intervjuare självklart skall ha distansen till ämnet och kunna styra upp intervjun om samtalet glider iväg. Samtalsintervjuer ger informanterna möjlighet till att vara spontana och att det blir naturligt att komma in på en annan fråga utan att man behöver följa mallen exakt. En stor skillnad mellan ett vanligt samtal och en samtalsliknande intervju är att svåra eller känsliga frågor inte undviks i en intervju, tvärtom är de ofta de intressantaste.¹²² Vi kände att vi blev bättre på detta ju fler intervjuer vi gjorde. Vår oerfarenhet som intervjuare gjorde att vi behövde göra uppföljande intervjuer med barnen. Om vi hade haft mer vana så hade vi troligtvis kunnat planera och sköta intervjuerna på ett sätt som gav oss mer användbar information direkt.

¹²² Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*, s. 34.

7. Resultatredovisning

I detta kapitel kommer vi att presentera materialet från våra intervjuer. Vi har delat upp resultatdelen i en del med intervjuerna med barnen och en del från intervjun med barnbibliotekarien. Vi börjar med att presentera hur barnavdelningen på biblioteket är upplagd för att ge en överblick och bakgrund åt läsaren.

7.1 Bibliotekets utformning

Efter observation i biblioteket har vi försökt beskriva hur biblioteket ser ut för att det skulle bli lättare för läsaren att kunna hänga med i texten och för att förstå hur detta bibliotek fungerar. Hela byggnaden som biblioteket är inhyst i stod färdigt 2004 och biblioteksverksamheten startade under hösten samma år. Det är ljus och öppet med stora fönster och högt i tak. Själva biblioteket är i tre våningar och från första våningen kan man se ända upp till tredje. Vid entrén på första våningen möts besökaren av en informationsdisk och ett par ”själv-låne-stationer”. Här nere finns även tidningsavdelningen, samhällsinformation, nya böcker, film- och musikhyllorna samt barn- och ungdomsavdelningen. För att komma till barn- och ungdomsavdelningen får besökaren passera genom de andra avdelningarna och leta sig längst in i biblioteket. Här har barnbibliotekarierna sitt kontor. Det finns också ett rum som används som verkstad när biblioteket har olika aktiviteter på t ex loven med pyssel där barnen får måla eller göra sina egna böcker. På avdelningen finns även ett sagorum som står fritt mitt i rummet. Där inne sker bokprat och sagostunder. Det finns inga fönster, så när dörren är stängd är det övriga biblioteket utestängt. Hela sagorummet är inrett med mörka färger som mörkblått och svart. För barnen finns sittplatser i form av en läktare med sittpuffar och för bibliotekarien finns en fåtölj att sitta i. Det finns även ett skåp med ett antal kasperdockor.

Avdelningen har några låga hyllor och backar med böcker för de allra yngsta barnen. I anslutning till dessa finns det några små stolar och ett litet bord som har formen av sagofigurer som barnen lätt kan känna igen. För de något större barnen och ungdomarna är hyllorna anpassade så att de passar barnens längder. Barnhyllorna är lägre än ungdomshyllorna och här finns även figurer vid bokstäverna som förtydligar. Till exempel vid bokstaven F är en fisk avbildad och vid G är det en gurka. På kortändan av hyllorna finns skyltar som talar om vad som står i hyllorna, till exempel böcker, facklitteratur, Cd-rom etcetera. På hyllorna där materialet riktar sig till barn finns en markering i form av en rosa fyrkant och för ungdomar är fyrkanten lila.

För barnen finns det broschyrer från BTJ förlag som riktar sig till ”slukaråldern” och är *”boktips för dig mellan 9-13”*. Dessa ligger på hyllorna vid böckerna och är därmed lättåtkomliga. Vid en av hyllorna finns även ett bord med röstningslappar till Bokjuryn. Här kan barnen rösta på viken de tycker är den bästa boken av alla nya barn- och ungdomsböcker från 2005 och samtidigt vinna priser, böcker och författarbesök till klassen.

Förutom skönlitterära böcker tillhandahåller biblioteket även facklitteratur, tidningar i form av serietidningar och ämnestidningar så som exempelvis Bamse, Buster, Min Häst. Det finns även ljudböcker och ett litet bestånd med blindskrift.

På avdelningen finns fyra datorer som är till för barn och ungdomar under 16 år. Dessa kan bokas för en timmes användning. Två av dem har Internetuppkoppling och de andra två har "lek- och lärspele". Ytterligare två datorer har köpts in men är inte i bruk än. De kommer att vara till för dataspel.

Det finns en stapelhylla med cd-skivor som vänder sig till de något mindre barnen. Här finns det sagor, lek och ramsor men även en och annan "vanlig" musikskiva. Vill barnen ha mer eller annan musik har de tillgång till det övriga musiksortimentet som finns på biblioteket. Bibliotekets filmavdelning står i angränsning till barn- och ungdomsavdelningen vilket gör att barnfilmerna står placerade i hyllorna närmast avdelningen.

De sittplatser som finns består i en soffgrupp med två soffor och ett bord, en fristående soffa, några stolar och ett antal sittpuffar som är placerade i fönstret som har en brett och sittvänligt fönsterbräde. För övrigt finns det många och stora fönster som ger stort ljusinsläpp.

7.2 Utbud

Musik:

Biblioteket har ett stort utbud av musik. Enligt bibliotekets statistik över beståndet för år 2005 hade de 3163 skivor var av 501 var nyförvärv. 137 skivor av hela beståndet var barnskivor.

För inköpet av de ordinarie skivorna ansvarar en av övriga bibliotekarierna som har musik och film som intresse, medan de två barnbibliotekarierna har hand om barnskivorna.

Det sker inget liknande "bokprat" kring musiken och barnen har möjlighet att låna vilka skivor de vill och är inte begränsade av att de har lånekort för barn.

Film:

Filmerna köps alltid in via BTJ för att de skall kunna hyras ut. På grund av affärsförbindelser får inte ens barnfilmer hyras ut till barn under 16 år.

Precis som med musiken är det en bibliotekarie som köper in filmerna för vuxna och barnbibliotekarierna ansvarar för barnens filmer. Eva säger sig inte ha så stor koll på filmerna så oftast är det den andra barnbibliotekarien som gör inköpen eller så rådfrågar de sin kollega som har ett bredare filmintresse och kan mer om ämnet.

Filmer som innehåller för mycket våld köps inte in och Eva tror inte heller att det finns i BTJ: s sortiment. Av de 1922 filmerna som fanns tillgängliga på biblioteket 2005 var 352 barnfilmer och det köptes in 36 nya där 8 stycken var för barn.

Läsning:

Vilka böcker som skall finnas på biblioteket är det de två barnbibliotekarierna som gemensamt beslutar. Beslutet tar de genom att läsa Bibliotekstjänsts katalog och ser vilka böcker som har fått bra recensioner. Det händer dock att de köper in böcker som inte har fått så goda recensioner. Det är då sådana böcker de anser vara lätta att bokprata kring eller som de tror kommer att vara uppskattade av barnen. För att presentera böckerna för barnen tycker Eva att bokprat har visat sig effektivt och bra. Därför håller hon en hel del bokpratsträffar för barn i kommunen, bland annat 1 gång i månaden för den gruppen av barn vi har intervjuat. Eftersom barnen som ingår i den här studien

kommer regelbundet på bokprat tar Eva endast upp nya böcker när de kommer till biblioteket. Det brukar mest vara skönlitterära böcker som tas upp på träffarna. När hon pratar om en facklitterär bok beror det på att det har kommit in någon ny som hon tror skulle passa det skolarbete som håller på med i skolan just då eller om något annat aktuellt ämne. Eva säger att många killar gillar facklitteratur och att hon hjälper dem att hitta det de söker om de vill efter bokpratet. Men hon säger också att många av dem vet var de böcker de är intresserade av står eftersom de varit där så ofta. Vi frågar om hon oftare tar upp sportböcker med barnen eftersom de är så sportintresserad grupp. Eva svarar att det gör hon bara om det kommit en ny sedan de var där senast.

Det viktigaste vid bokpratet är att prata om böcker med olika svårighetsgrad säger Eva. Hon påpekar att det är viktigt att ha med någon lite svårare bok för dem som kommit långt i sin läsning, men ännu viktigare är det att ha med böcker som är lite lättare för dem som inte kommit så långt. Detta på grund av att det är viktigt att alla barnen känner sig bekväma och känner att de klarar av att läsa böckerna hon pratar om. Eva tycker att det är viktigt att ha en bredd på böckerna, både svårighetsmässigt men även ämnesmässigt så att alla kan känna att det finns något för dem. Hon brukar tänka att 60 % av böckerna hon valt till ett bokprat skall passa barnens ålder. Det vill säga, har hon en grupp med 11-åringar är böckerna rekommenderade för denna ålder. Men för att alla barnen skall känna att de får ut något av bokpratet väljer hon också att prata om både lite lättare och lite svårare böcker (ca 30 % respektive 10 % av de utvalda böckerna för bokprat).

Barnbibliotekarierna utgår även från ett kvalitetskrav när de beställer in böcker, ett krav som Eva tycker har blivit lägre med åren som hon jobbat. Det beror på att barnen läser allt mindre och hon tycker att det är viktigare att de läser något överhuvudtaget än att det måste vara bra. Hon tror också att hon som bibliotekarie har blivit mer tolerant och inte har lika fasta åsikter som hon haft som nyexaminerad. Kvalitetskraven innebär att biblioteket inte tar in vissa böcker även om de är populära som Kitty-serien, de anser att det finns tillräckligt många andra bättre böcker i samma genre. Nu finns till exempel Dalslandsdeckarna som blivit mycket populära på biblioteket och som är både spännande och lättlästa.

När barnen frågar om biblioteket kan ta in en speciell bok så kollar bibliotekarierna upp den och ser om den verkar bra och i så fall tar de in den. Annars har inte barnen någon mer delaktighet i bokinköpen än att de kan komma och önska titlar. Eva är medveten om att det är de själva som bestämmer över bokbeståndet. Men hon säger att eftersom de är ett så stort bibliotek så kan de ta in det mesta som får bra recensioner och påpekar att det är svårare på mindre bibliotek. Hon säger att om de vet att en bok som de inte tycker är så jättebra är populär bland barnen kan de ta in 3-5 exemplar eftersom de vet att de kommer att bli utlånade. När de köper in facklitteratur fungerar det på ungefär samma sätt, det vill säga att de kan köpa in det mesta som fått bra recensioner och försöker hålla en bredd på utbudet.

Datorer:

På biblioteket finns två snabbdatorer med Internet-uppkoppling som alla kan få använda i 10 minuter. Det skall också komma en ny sådan dator som skall stå på barnavdelningen. Inne på barnavdelningen finns redan två bokningsbara Internetdatorer för barn under 16 år. Det finns även två speldatorer för yngre barn. Biblioteket har köpt in två nya speldatorerna för de äldre barnen och dessa kommer att stå vid

Internetdatorerna på barnavdelningen, en bit ifrån de yngre barnens datorer så att de inte blir störda av de äldre.

När de beställde in spel till de nya datorerna läste barnbibliotekarierna igenom recensioner och fick tips av IT-bibliotekarien som de anser är mer insatt i dataspel än dem själva. De hörde sig också för med ungdomar på biblioteket och kollade upp de spel som de gav förslag på och bestämde sedan utifrån detta. De kommer inte att ta in våldsamma spel eller spel med porrinslag även om de ungdomar de pratat med hade önskemål om en del sådana spel.

Datorerna har de vanliga blockeringarna för opassande sidor som porr och våld men det är svårt att ha ett 100 % -igt skydd, för det finns alltid sätt att hitta sidor om man vill. Bibliotekarierna brukar ibland gå runt och kolla så att användarna inte är inne på sådana sidor. Ibland kommer andra biblioteksbesökare och säger till bibliotekarierna om de ser någon som är inne på sådana sidor, då säger bibliotekarien till dataanvändaren att de måste gå ut ur sidan annars får de inte boka dator nästa gång de kommer. Eva uppfattar det som om det är både vuxna och ungdomar som går in på opassande sidor så de gör ingen skillnad när de går runt och kollar.

Aktiviteter:

Biblioteket har en hel del aktiviteter för mindre barn men även en del för de som är äldre än våra informanter. Vi kommer inte att ta upp dessa här utan bara presentera de aktiviteter som anordnas för barnen i 10-12 årsåldern. På biblioteket finns bokklubbar och skrivklubbar och i anslutning till biblioteket visas teaterföreställningar för barnen i vår målgrupp. Information om dessa finns på affischer i och runt bibliotekslokalen bland annat i anslutning till barnavdelningen och i entrén och även på biblioteksfilialerna i kommunen. Ibland skickar bibliotekarierna ut information till skolor och fritidsgårdar. Det finns även en informationskatalog som skickas ut till kommuninvånarna och den finns även att hämta på biblioteket och andra ställen i staden. Inför aktiviteterna brukar biblioteket också skicka in pressmeddelanden till lokaltidningen och en större regiontidning men det är inte alltid som de annonserna kommer med i tryck.

Biblioteket satsar mycket på att ha aktiviteter på loven för barn i olika åldrar. På påsklovet kunde barn mellan 7-11 och 12-16 år få göra sin egen serietidning i verkstaden på barnavdelningen, de mellan 10-12 år kunde få göra sin egen bok. Var barnen mellan 10-13 år ordnade biblioteket en kurs i origami.

Aktiviteterna planerar barnbibliotekarierna tillsammans med kultursekreteraren som också har hand om teaterföreställningar. För det mesta brukar de försöka anordna sådant som de kan hålla i själva i verkstaden och som då bara kostar material och arbetstid för biblioteket. De försöker planera aktiviteterna utifrån vad som är aktuellt just då. Förra året hade de exempelvis en del aktiviteter inspirerade av Lennart Hellsing och Astrid Lindgrens 60-års jubileum. I år är det mångkulturåret och då tänker de utifrån ett mångkulturellt perspektiv när de planerar. De frågar inte barnen efter förslag och önskemål om aktiviteter men har tänkt på detta och ska starta en tonårsgrupp för dem som är lite äldre än våra informanter eftersom biblioteket tycker att tonåringarna i högstadieåldern har blivit försummade tidigare. Eva säger att de ibland har gissat sig till vad som är inne bland tonåringarna och ordnat något men insett att det är svårt att veta vad de gillar. Därför ska biblioteket sätta ihop en grupp med intresserade tonåringar som

kan komma med förslag för att de inte ska bli försummade i framtiden. Inom de grupper som finns, exempelvis bokklubbar, så får barnen vara med och bestämma vilka teman de vill ha och vad som skall läsas, men de är inte med i processen fram till att aktiviteterna startar.

7.3 Redovisning av intervjuerna med barnen

Vi började intervjua barnen om deras fritid för att på det sättet få reda på hur deras vardag ser ut och vad som intresserar dem. Sedan går vi in mer specifikt med att fråga om hur de ser på biblioteket och hur de uppfattar det. För att göra det tydligt har vi valt att redogöra för varje del som barnen själva tar upp under intervjun både när det gäller fritidsaktiviteter och frågorna kring biblioteket.

7.3.1 Presentation av de intervjuade barnen

Våra informanter består av en del av en skolklass från en mellanstadieskola i närheten av stadsbiblioteket som vår studie rör. Klassen består av 44 barn varav vi har intervjuat allt som allt 22 stycken, det vill säga den ena gruppen av klassen. Övervägande del av klassen är pojkar och den har ett stort antal barn med invandrarbakgrund. Barnen bor mestadels i de höghus som omger skolan som ligger någon kilometer från stadens centrum. Barnen var väldigt sportintresserade och höll på med en hel del idrott på sin fritid. Även i skolan syntes sportintresset då de åkte runt med klassen och tävlade i olika sporter och turneringar.

Barnen var väldigt glada och pratglada. Vid den första intervjuomgången intervjuade vi 17 barn och i uppföljningsintervjuerna var det några fler som ville vara med så då blev det alla 22 barn.

7.3.2 Fritidsaktiviteter

Idrott:

När vi frågar vad de gör på sin fritid kommer det fram att de allra flesta ägnar sig åt någon form av idrott. De berättar entusiastiskt att idrott är deras största intresse och de rabblar snabbt upp vilka sporter de håller på med. De flesta är engagerade i flera olika idrotter samtidigt. Exempelvis spelar flera av dem fotboll och bandy. Några av pojkarna säger också innebandy, hockey och jiu-jitsu. Flickorna ägnar sig även åt dans och konstakning. Förutom att själva utöva så tittar de också mycket på idrott. En pojke berättar att han brukar kolla på A-laget när de spelar fotbollsmatch. Men de brukar dessutom titta på både ishockey och bandy.

Musik:

Några av barnen har också andra intressen. Framför allt är det musik. En av pojkarna berättar att han spelar gitarr och en flicka säger att hon spelar piano i musikskolan. För övrigt lyssnar alla barnen mycket på musik. En pojke talar om att innan det blev förbjudet så laddade han ner musik från nätet och en annan berättar att han vid något tillfälle lånat musik på biblioteket och bränt av skivan. Men det stora flertalet säger att de köper sina skivor. Förutom skivor så lyssnar de även på radio och då är det till största del kanaler som NRJ och RIX FM som gäller.

Några av barnen säger att de inte gör något särskilt på sin fritid mer än att de "hänger" med kompisar och en av flickorna nämner smink som ett intresse.

Tv/film:

Alla barnen tittar en hel del på tv. Favoritprogrammen är till största del amerikanska komedier och situationskomedier så som *Simsons*, *Alla älskar Raymond*, *Desperate Housewives* och *My name is Earl*. Men de ser även på mer spännande serier som exempelvis *Lost* och *Prison Break*. *Prison Break* är en av pojkarnas absoluta favoritprogram för han redogör för exakt vilken tid och i vilken kanal det går. Han vill även veta om vi tittar på det och om vi tycker att det är bra. Likaså kommenterar han en av de kvinnliga skådespelerskorna som "den kvinnan, hon är läcker".¹²³ Framför allt flickorna nämner *Floor filler* och andra dansprogram som något de gärna tittar på. Även djurprogram nämns av några. Tv: s sportprogram är också en stor favorit hos både pojkarna och flickorna.

Vi frågade om de brukar se på film och i så fall vilken typ av filmer de gillar mest. De flesta hyr filmer i stadens videoaffär men de ser även filmer på tv. Favoritfilmer är framför allt komedier, där skådespelaren Jim Carrey nämns, och actionkomedier så som *Starsky & Hutch* och *Bad boys I & II*. Men även rena actionfilmer som t.ex. *Black Hawk Down* och *XXX* är något de gärna ser. En av pojkarna som sa att han gillar hip-hop säger att *8 Miles* med Eminem är en favorit.

Flera av flickorna ser gärna på romantiska filmer som till exempel *En prinsessas dagbok* och *Så som i himmelen*. Några av pojkarna säger att de helst ser på skräckfilmer och nämner *The Ring* och *Motorsågsmassakern* som favoriter, men även den lite "snällare" *Scary movie*.

Här är det framför allt pojkarna som styr samtalet. Det är de som ivrigast berättar vad de helst ser på och som kommenterar flickornas film- och tv-smak.

Läsning:

På fritiden säger barnen att de oftast läser när de skall gå och lägga sig och flera säger att de läser varje dag och någon säger sig läsa fler böcker samtidigt. I en av grupperna säger pojkarna att det inte är "direkt hobby för killarna"¹²⁴ att läsa. Men vid påstötning av flickorna att det visst kan vara det ändrar de sig och säger att de läser Kalle Anka. Vid den första intervjun säger de flesta att de inte läser serietidningar men vid uppföljningsintervjun säger några att de gör det, och fram för allt Kalle Anka nämns.

Vid frågan i en grupp vad det är för böcker de läser, om det är skönlitteratur, frågar de vad skönlitteratur betyder. När vi förklarar säger de att det är deckare de helst läser. *Dalsskådespelarna* nämns i flera av grupperna och de är populära bland både flickorna och pojkarna. Men även roliga böcker som Sune-böckerna nämns vid frågan om favoritböcker och fantasyböcker som *Narnia* läses av flera. En av flickorna säger att hennes favoritbok är *Pojken som kallades det*.¹²⁵

¹²³ Intervju 060301.

¹²⁴ Intervju 060301.

¹²⁵ Intervju 060329.

Eftersom sportintresset är stort i gruppen är det många som läser böcker om sport, både facklitteratur som t ex om BMX-cyklar eller hockey och skönlitterära böcker om exempelvis fotbollsspelande tjejer eller hästar.

Vi frågade även om de läser dagstidningar men det svarade de att de inte gjorde utom ibland och då var det sportdelen som gällde.

Datorer:

Alla barnen har datorer med Internetanslutning hemma. Vissa säger att de har svårt att få tillgång till datorn eftersom de har familjemedlemmar som ofta använder den.

Vid frågan om vad de använder datorerna till säger de flesta att de är ute på MSN och chattar. Framför allt är det med sina klasskompisar men också med andra utanför skolan, till exempel kompisar från fotbollen men även sådana de inte känner.

Flera av barnen använder datorn att spela spel på så som *Sims*, hockeyspel, *Harry Potter* och *Narnia*, *World of Warcraft*, *Counter Strike* samt bilspel. Det är flickorna som i största grad som spelar *Sims*, *Harry Potter* och *Narnia*. Pojkarna ägnar sig mer åt olika krigsspel och bil- och sportspel. Men det finns inga vattentäta skott mellan dem. Flickorna spelar även de mer ”killiga” spelen och tvärtom.

Barnen säger att de också använder sig av Internet för att spela spel. Framför allt är det sajten hamsterpaj.net som de vänder sig till. Här spelar de t.ex. *Super Mario Bros*, *Fyra i rad* och *Double Trouble*.

7.3.3 Användning av biblioteket

Biblioteket har ett större utbud med blindskrift, talböcker mm men här tas bara upp de delar av utbudet som våra informanter använder.

När vi frågade barnen om de brukade vara i biblioteket svarade de flesta att de aldrig var där förutom med skolan. Ett av barnen berättar att hon spelar piano i närheten av biblioteket så då händer det att hon även går dit. Några berättar att de oftast går hit med familjen och ibland med kompisar medan andra säger att de bara cyklar förbi ibland.

Musik:

Ibland lånar några av barnen musik på biblioteket. Variationen är stor ifråga om vad de gillar. Någon nämner *Nirvana* som sin favoritgrupp medan en annan lyssnar mycket på *Reggae* och då fram för allt *Bob Marley*. *Abba*, *50 cent*, *hårdrock* och *schlager* är andra artister och genrer som nämns. Men det var inte många som brukade använda bibliotekets musikutbud.

Vi frågade vad det var som gjorde att de inte lånade musik. Flera av barnen svarade att de inte tycker att det finns det de letar efter, att utbudet är dåligt och det inte finns deras typ av musiksmak. De säger att det bara finns gammal eller för annorlunda musik. En av pojkarna kommenterar den musikhörna biblioteket har där besökaren kan lyssna på några av biblioteket utvalda skivor. Han menar att det inte är någon bra musik där utan ”*typ afrikansk musik*” och att de borde lägga in mer hårdrock.

Andra säger att det är svårt att hitta ibland skivorna och föreslår att biblioteket borde skriva namnen på grupperna/artisterna så man kan läsa dem ovanifrån. De tycker också att det står för många skivor på ett och samma ställe och därför behövs det mer ordning i skivbackarna.

Film:

För att låna film på biblioteket krävs ett lånekort för vuxen (över 16 år). Barnen har därför ingen möjlighet att låna filmer utan att de har en vuxen med sig.

De flesta av barnen tycker inte att filmutbudet på biblioteket är särskilt bra. Endast några säger att det händer att de lånar filmer på biblioteket. En av pojkarna kallar filmerna för "second hand" och en annan har en förställning om att det är mer faktafilmer på biblioteket än vad som finns i hos den lokala videouthyren.

Om barnen själva fick bestämma hade de önskat mer skräckfilmer, romantiska komedier och action. Eller som en pojke sa: "- Såna man vill låna".¹²⁶

Läsning:

Barnen kommer till biblioteket en gång i månaden för att låna böcker att läsa och redovisa i skolan. Under biblioteksbesöket träffar de först en barnbibliotekarie som har bokprat med dem och sedan får de låna böcker själva. Under den tiden de är där och lånar böcker finns en barnbibliotekarie tillgänglig för dem i fall att de vill ha råd eller hjälp att hitta något, även läraren är med under hela besöket.

Läraren låter barnen låna vilken typ av bok de vill, det kan vara facklitteratur, seriealbum, eller vanlig skönlitteratur. Läraren vill väcka läslusten genom att göra bokvalet fritt, men håller hårt på att barnen skall redovisa det de läst en gång i månaden. En del killar som vi intervjuade har valt att läsa facklitteratur den här månaden för att det intresserar dem men de flesta andra har valt skönlitteratur som de tycker verkar rolig eller spännande. De flesta informanterna verkar föredra deckare som *Dalslandsdeckarna*, roliga böcker eller sportböcker, antingen facklitterära eller romaner. En del nämner hästböcker och *Narnia*.

De väljer inte böcker med tanke på att de skall vara lätta att redovisa utan tar sådant de känner för att läsa. En pojke säger att han tar en som både är lätt och bra. Ingen anser sig välja bok enbart med tanke på att den skall redovisas sedan. De tror inte heller att de läser böckerna på ett annorlunda sätt än vad de skulle ha gjort om de inte skulle redovisa. Barnen anser att det är viktigt att de får välja själva för de böcker de själva valt känns mycket bättre än om det är någon som någon annan har valt ut. Då kan de välja efter sina intressen och vad de känner för just då.

Barnen tycker inte att de har så stort inflytande över vilka böcker som köps in. De säger dock att de gärna hade velat vara med och bestämma genom exempelvis en förslagslåda eller enkäter. En del av dem har frågat efter en bok som biblioteket sedan tagit in och då kände de att de fick vara med och påverka. När vi frågar vad de hade velat köpa in nämner dem *Tintin*, *En prinsessas dagbok*, *Kalle Anka*, och flera vill ha böcker om dataspel. Vi frågar hur de tror att bibliotekarierna tänker när de beställer böcker och våra informanter tror att det viktigaste är att böckerna ska passa så många som möjligt

¹²⁶ Intervju 060301.

så att de blir utlånade men också att bibliotekarierna tar in böcker som de själva tycker är bra och vill läsa.

Datorer:

Barnen använder bibliotekets datorer när de söka efter böcker men de använder dem också till att surfa runt på olika sidor. Det är vanligt att barnen går in på sina communities, MSN och andra sidor för att chatta och hålla kontakten med kompisar. Många av informanterna spelar spel över Internet genom sidor som hamsterpaj.net men det finns även de som inte vill logga in sig på bibliotekets datorer eftersom de är offentliga och andra kan komma åt deras inloggningar efteråt.

De blir väldigt intresserade när vi berättade att biblioteket har köpt in två datorer med dataspel till dem under 16-år men tror att det kommer att bli svårt att få tid vid dem att de säkert kommer att bli populära. Informanterna vill ha spel som *Counter Strike*, *World of Warcraft*, *Battlefield 2*, *Delta Force Extrem*, *Wrestling*, *Sims 2* och *FIFA*. Barnen är medvetna om att de flesta spelen är våldsspel och tror inte att biblioteket kommer att köpa in våldsspel till datorerna. De tror att inköparna kommer att tänka på åldersgränser när de köper in spelen och därför kommer inte våldsamma spel att komma med.

En annan aspekt på spelinköpen är att många av barnen tror att biblioteket kommer att köpa in de billigaste spelen på marknaden och att de inte kommer att ta in de stora dyra spelen för att spara på budgeten eftersom biblioteket är fattigt. Barnen tror också att biblioteket har köpt in spel som skall passa så många som möjligt, breda spel som olika grupper tycker om. De tänker sig också att biblioteket valt lek- och lärspele så att barnen skall lära sig något när de spelar så att det inte bara blir tidsfördriv. De allra flesta informanter kan tänka sig att gå till biblioteket på fritiden bara för att spela dataspel om det finns bra spel som de inte har hemma.

Aktiviteter:

Våra informanter brukar inte vara med på de aktiviteter som biblioteket anordnar, som till exempel bokklubbar eller skrivklubbar. Många säger att de inte vet om att det finns men de flesta av dem skulle inte ha gått i alla fall för de tycker inte att det verkar vara så intressant för dem ändå. En del av dem har sett affischerna men inte tänkt så mycket på det.

När vi frågar om de aktiviteter som finns på loven så har barnen fått veta i skolan vad som skulle hända på biblioteket, men de har inte varit med på de sportlovsaktiviteter som var aktuella vid vår intervju ändå. Några svarar att då är det ju lov, då vill de inte göra skolsaker. Men de är ändå intresserade av att ge förslag och påverka vad biblioteket ordnade för dem.

Vid frågan om vilka aktiviteter de skulle vilja att biblioteket anordnar får vi många varierande svar. Några aktiviteter som skulle kunna locka barnen är om de visade bra filmer eller om det kom fler datorer som de kunde spela tillsammans på. En informant vill ha ett helt spelrum med olika spel i. En annan vill ha disco i biblioteket på kvällen. Många informanter har olika sportiga aktivitetsförslag så som breakdance-tävling, innebandy eller att det startades en klubb för fotbollsintresserade. Några andra informanter skulle vilja ha en dataklubb att spela och diskutera spel i, medan ett par tjejer skulle vilja ha café inne i biblioteket.

7.3.4 Synen på biblioteket

Flera av barnen säger att de aldrig är på biblioteket förutom när de är med skolan. När vi frågar dem varför de inte kommer till biblioteket på fritiden, säger de att de inte vill vara i skolan på sin fritid. En handfull av barnen går till biblioteket med sin familj för att låna böcker, filmer eller skivor.

Barnen tycker att biblioteket är bra eftersom de kan låna hem böcker och filmer men det som de allra flesta nämner när vi frågar om vad som är det bästa med att gå till biblioteket är att de kommer från det vanliga skolarbetet och en del tycker att de kan vila lite.

Likaså kommenterar flera av barnen att detta bibliotek är mycket renare och fräschare än vad deras skola är. Framför allt är det toaletterna de syftar på men även deras eget bibliotek som upplevs som tråkigt och med gamla böcker som inte väcker någon läslust. Ett par av barnen diskuterar att det känns orättvist att stadsbiblioteket har fått så mycket pengar när deras skola och skolbibliotek är så slitna. Men sedan tänker de på att de också kommer att gå i den intilliggande gymnasieskolan i framtiden och ta del av lyxen.

Det som barnen tycker sämre om är musikutbudet och att det finns för få datorer. Några av barnen anser sig inte kunna påverka vad som finns på biblioteket medan andra säger att de kan det. De som anser att de kan vara med och påverka är de barn som frågat efter en bok som biblioteket sedan tagit in, de känner att de fått respons.

Bibliotekarierna upplevs som snälla och lätta att fråga av de flesta. Ett av barnen visste dock inte vad en bibliotekarie var.

7.4 Redovisning av intervjun med barnbibliotekarien

Vi ville intervjua barnbibliotekarien för att få hennes syn på verksamheten samt en bakgrund till kulturbeståndet.

7.4.1 Presentation av barnbibliotekarien

Vår informant, Eva, är barnboksbibliotekarie tillsammans med en halvtidsanställd barnbibliotekarie på stadsbiblioteket i staden. Hon hade redan en examen inom samhällsvetenskapen innan hon utbildade sig till bibliotekarie med folkbiblioteksinriktning i Borås och var klar 1982. Under sin 24-åriga karriär har hon hela tiden arbetat med barn på olika sätt även om hon inte haft titeln barnbibliotekarie hela tiden. Efter att ha varit på ett mindre bibliotek i flera år blev hon filialföreståndare på ett integrerat skol- och folkbibliotek i samma kommun som hon nu är barnbibliotekarie på stadsbiblioteket. Under tiden hon jobbat har hon också vidareutbildat sig genom att läsa 20 poäng barnverksamhet i Borås. Eva tycker att det viktigaste med sitt arbete är att få så många som möjligt att vara nöjda och hitta precis den rätta boken el dyl. på biblioteket. Att folk ska komma till biblioteket och känna att det är en bra plats att vara på.

7.4.2 Bibliotekets roll

Vi berättade för Eva att genom våra intervjuer med barnen framkom det att de tycker att biblioteket är en del av skolan. Eva har samma uppfattning att skolan och biblioteket hör ihop för barnen och säger att en av hennes visioner med arbetet är att få bort skolstämpeln från biblioteket. Hon säger att hon förstår barnen eftersom de kommer hit tillsammans med lärare och klassen och lånar böcker som ska läsas i skolan och därför är det inte svårt att göra den kopplingen. Hon försöker i bland säga till barnen att detta är ett folkbibliotek och ingen skola och att man kan komma hit på fritiden också, men det är svårt att få fram. Hon vill gärna få barnen att känna att ”...biblioteket är lust, inte tvång”.¹²⁷

Eva använder en del dokument såsom barnkonventionen, verksamhetsplanen och styrkort från kulturnämnden med korta punkter som riktlinjer i sitt dagliga arbete.

Personalen på biblioteket har funderat på att utforma en enkät och göra en användarundersökning på biblioteket för att se vad användarna tycker om biblioteket. En liknade gjordes för ett par år sedan och det är denna de vill följa upp nu men erfarenheten visar att det inte var så många barn som fyllde i enkäten. Under intervjun säger Eva att de kanske borde göra en enkät för barn och en för vuxna så kanske det blir bättre barnrespons.

¹²⁷ Intervju 060323.

8. Analys och diskussion

I detta kapitel kommer vi att föra samman vår empiri från barnintervjuerna och bibliotekarieintervjun med litteraturen som vi använt oss av för att analyseras tillsammans. Först kommer vi att beskriva hur vi tagit avstamp i hermeneutiken vid tolkningen av vår empiri.

8.1 Tolkningsmetod

Det har fallit sig naturligt att vi utgått från ett hermeneutiskt synsätt när vi analyserat och tolkat vårt material eftersom hermeneutiken syftar till att förstå människors upplevelser.¹²⁸ Hermeneutiken är en tolkningslära som innebär att man vill komma åt hur och varför som människan upplever något på ett visst sätt. Vi har försökt förstå våra informanter genom att tolka vår empiri utifrån vad de sagt och vad de gjort. Att ha ett hermeneutiskt förhållningssätt innebär att man tror att människans språk och vad de gör kan tolkas till att förstå andra människor. Genom språket och handlingar kan man se det mänskliga och förstå andra.¹²⁹

Vi har haft en subjektiv forskarroll då vi levt oss in i informanternas liv och försökt tolka för att förstå. Vi har använt oss av vår förförståelse och våra tankar när vi tolkat vårt material och vi har pendlat mellan att se på saker utifrån oss som intervjuare och utifrån de intervjuade. Att ha denna inlevelse som forskare är en del av den hermeneutiska metoden, liksom att vi försökt förstå helheten av de texter eller de intervjuer vi gjort.¹³⁰ När vi tolkat vår information har vi varit medvetna om att vår subjektiva forskarroll har gjort att vi hela tiden tolkat utifrån våra egna erfarenheter och tankar.¹³¹ Detta innebär att vi kommer att tolka informanternas svar utifrån oss själva. Vi har därmed varit observanta på att vi genom detta kan bli en felkälla när vi skall tolka andra människors upplevelser och känslor.¹³²

Vi har använt barnkonventionen som teori då vi analyserat vårt material. Kapitlet är indelat efter de 4 grundprinciperna i barnkonventionen och sedan har vi tolkat hur dessa artiklar kommer till uttryck på biblioteket.

8.2.1 Rättigheterna i konventionen gäller alla barn utan diskriminering

Alla barn är välkomna till biblioteket. I Sveriges bibliotekslag står att alla skall kunna komma till biblioteket och låna böcker avgiftsfritt samt att skol- och folkbiblioteken skall uppmärksamma barnen särskilt mycket.¹³³ Att alla ska ha tillgång till hela kulturutbudet och att vissa grupper bland annat barn och ungdom ska ha extra prioritet, står även i det undersökta bibliotekets verksamhetsplan.¹³⁴ Även om alla har rätt att komma och ta del av bibliotekets tjänster så är inte våra informanter där på sin fritid i

¹²⁸ Patel, Runa & Davidsson, Bo (1994). *Forskningsmetodikens grunder- Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, s. 28.

¹²⁹ Ibid. s. 26.

¹³⁰ Ibid. s. 25ff.

¹³¹ Wallén, Göran (1996) *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*, s. 80f.

¹³² Thurén, Torsten (1995). *Vetenskapsteori för nybörjare*, s. 47f.

¹³³ www.kb.se/notiser/bibliotekslagen.htm [2006-02-17]

¹³⁴ X-kommuns verksamhetsplan (2006).

någon större utsträckning. När vi frågar barnen om de kommer hit på fritiden svarar några att de är i samma byggnad som hyser biblioteket när de exempelvis spelar instrument. Andra säger att biblioteket ligger i samma lokal som en skola och att de därför inte vill gå dit på fritiden. Det verkar som om de har svårt att skilja ut biblioteket från de andra delarna i det stora komplexet. Anledningen till att de kopplar samman biblioteket med skolan är verkar vara att de går dit med skolan och har en skoluppgift, (att låna en bänkbok), när de är där men också det faktum att biblioteket ligger i samma byggnad som Komvux och gymnasieskolan. Barnen var mycket sportintresserade och detta tog upp en stor del av deras fritid, detta gör att den kultur de lever och verkar i handlar om sport och utifrån detta bildar de sin identitet.¹³⁵ I gruppen var det sporter som exempelvis fotboll och bandy som dominerade. De som däremot höll på med dans såg inte detta som idrott. Här kan vi se hur olika värderingar gör att olika typer av idrott kan uppfattas olika. De barn som sportade väldigt mycket var de som läste minst och som var minst intresserade av biblioteket. Anledningen tror vi var att tiden inte räckte till och att det inte kändes lockande. De barn som sportade mycket var också de som spelade minst dataspel, som en av dem uttryckte sig så ville han hellre röra på sig än att sitta still hemma.

Våra informanter är oftast inte med på aktiviteterna som biblioteket ordnar eftersom de inte vet att det finns eller för att de inte är intresserade. Biblioteket annonserar sina aktiviteter på flera olika ställen. Exempelvis sätter de i annonser i den lokala morgontidningen. Men de sätter även upp lappar på biblioteket, på skolor och andra ställen där barnen rör sig. Detta gör att vi tolkar barnens bristande deltagande i att de inte är intresserade av det som erbjuds. Våra barninformanter är mest intresserade av sport och dataspel därför tror vi att det hade varit mer lockande för barnen att vara med på aktiviteterna om de hade något med det att göra, just så som barnen själva önskar. Genom att göra barnen mer delaktiga i besluten kring deras fritidsverksamhet känner barnen att de har möjlighet att påverka. Det kan i sin tur leda till att barnen upplever biblioteket som lustfyllt istället för att vara en del av det pedagogiska skolarbetet.

Eva vill att barnen skall komma till biblioteket på sin fritid och kunna känna att det finns något för dem här. Hon tycker att det är synd att de ser biblioteket som en skolgrej som de inte bryr sig om på loven och när de är lediga från skolan, hon önskar att de kunde känna att biblioteket var mer lustfyllt. Biblioteket arbetar med uppsökande verksamhet för att nå ut till de barn som inte själva kommer till biblioteket, något som bibliotekarierna i *Passa upp, passa, passa vidare?* såg som något nytt men som vi nu kan se har blivit etablerat.¹³⁶

8.2.2 Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som berör barn

Barn är ofta mycket intresserade av att ta del i diskussioner som rör dem själva, framför allt om det handlar om mer vuxna ämnen. Det är de vuxna som bestämmer vad som passar barnen och vad som anses lämpligt för dem enligt David Buckingham. Även om barnen i många fall kan och vill föra sin egen talan får de sällan chansen att göra det. Till och med när man talar om barns rättigheter är det utifrån de vuxnas perspektiv.¹³⁷

¹³⁵ Eagleton, Terry (2000). *En essä om kultur*, s. 48.

¹³⁶ Skoglund, Lena et al. (1982). *Passa upp, passa, passa vidare?* s. 9.

¹³⁷ Buckingham, David (2000). *After the death of childhood: growing up in the age of electronic media*, s. 9.

Buckingham skriver också att barnen definieras efter vad de inte är och vad de inte kan. Eftersom de inte är vuxna så skall de inte heller förstå och ta till sig det som vuxna anser tillhör vuxenvärlden. Barnen blir därför tvungna att förlita sig på de vuxna att de ser till deras behov och rättigheter. Kulturarbetare och andra inom området jobbar ofta för att inte bara skydda barnen från sådant som kan ses som moraliskt skadligt för dem utan även för att det skall vara till nytta för dem och därför finns det ofta en starkt pedagogisk tanke bakom deras arbete.¹³⁸ Samma sak skriver Margareta Rönnberg om. Hon menar att barnen ses som 'mottagare' men inte som 'sändare' eftersom vuxna inte ser barnen här och nu utan istället planerar för deras framtid.¹³⁹

Här anser vi att biblioteket har en viktig roll för barnen att fylla. Genom att ha en dialog med barnen och utifrån deras synvinkel och åsikter kan de lägga upp arbetet så biblioteket blir en plats för barnen grundat på deras premisser. I kulturförvaltningens verksamhetsplan är ett av målen att ungdomarnas egen kultur skall tas till vara. För att bäst göra det föreslås att ett forum skapas för målgruppen.¹⁴⁰ Detta är en stor skillnad från början av 80-talet så man ville se vilka inköp biblioteket skulle göra genom att kartlägga hur många barn det fanns inom kommungränserna och på så sätt kunna se vilka behov som fanns.¹⁴¹

Idag har man förstått att det är lämpligare att fråga barnen själva och göra dem delaktiga i bibliotekets verksamhet.¹⁴² Barnkonventionen fanns inte i början av 80-talet och vi tror att konventionen har hjälpt till att få fram sådana här förändringar i synen på barn och vilken rätt de har att själva ta ställning. I jämförelse med hur barnbibliotekarierna beskriver hur de ser på sin roll 1982 och hur vår informant och verksamhetsplanen visar dagens synsätt är det en stor skillnad. Idag blir barnen betraktade mer som individer och man har förstått att barnavdelningarna på biblioteken måste få se annorlunda ut än vuxenavdelningarna. Lena Lundgren har ju både arbetat för att få in barnkonventionen i det dagliga biblioteksarbetet¹⁴³ och sökt förbättra referensarbetet på barnavdelningarna.¹⁴⁴ Detta är en indikation på att barnbiblioteken är på väg åt rätt håll och att barnkonventionen har en stor del i hur biblioteken har utvecklats till att bli ett ställe för barn i samma mån som vuxna.

Vid intervjun med Eva kom det fram att det är tänkt att göras en uppföljande enkätundersökning bland användarna. För att få fler barn att svara finns planer på att utforma en särskild enkät för barnen. Detta är ett utmärkt sätt att ta till vara på barnens tankar kring vad de själva tycker att de vill ha och göra på biblioteket. Våra informanter var tydliga med att de ville vara med att påverka vad som fanns på biblioteket och vilka aktiviteter de skulle ordna. Utifrån vad barnen sade vid intervjuerna kan vi se att deras låga intresse för biblioteket på fritiden till stor del beror på att deras fritidsaktiviteter, så som idrott och dataspel, tar mycket tid i deras liv. Om de hade möjlighet att kombinera dessa intressen med bibliotekets aktiviteter skulle de förmodligen vara mer intresserade.

¹³⁸ Ibid. s. 12f.

¹³⁹ Rönnberg, Margareta (1989). *Skit kul! Om skräpkultur*, s. 34.

¹⁴⁰ Verksamhetsplan 2006, Kulturförvaltningen i X-kommun, s. 7.

¹⁴¹ Skoglund, Lena et al. (1982). *Passa upp, passa, passa vidare?* s.38.

¹⁴² Intervju 2006-03-23.

¹⁴³ Lundgren, Lena (2005). "På barn och ungdomars villkor" ingår i: *Barns rätt till kultur*.

¹⁴⁴ Lundgren, Lena et al. (2000). *Barn frågar- kan biblioteket svara?*

Genom att barnen själva får komma till tals visar biblioteket att de vill vara en attraktiv plats för barn och att de tar barnen på allvar. Barnen kom med flera förslag på hur deras röst skulle kunna göras hörd, som genom enkäter som skickades ut till barn i skolorna, förslagslåda på biblioteket eller att de kunde finnas en grupp som var med bibliotekarierna när de skulle välja nya inköp.

Lena Lundgren har drivit projekt där de använt barnkonventionen för att utveckla barnbibliotek till att bli ett bibliotek som barn vill ha det och som inte utgår från bibliotekarierna syn. Hon skriver att många bibliotekarier vill ge folkbiblioteken en större fritidsroll hos barnen och tycker att folkbiblioteken har fått skolbibliotekens roll i för stor utsträckning.¹⁴⁵ Det verkar vara samma problem som vårt bibliotek kämpar med. Eva nämner att ett av de dokument hon arbetar efter är barnkonventionen vilket gör henne medveten om vikten av att göra barnen delaktiga i besluten. Detta visar de genom att skapa en grupp med ungdomar som skall få komma med åsikter samt funderar på en enskild enkät för barn i nästa användarundersökning.

Barnkonventionen försöker stärka barnens position och försöka ge dem samma värde som vuxna samtidigt som konventionen skall skydda barnen från att råka illa ut i samhället. Men barn är inte myndiga och därför kan det lätt bli fel när de skall skyddas. Även om man menar väl med att sätta upp regler och gränser för barnen kan det lätt bli så att deras rätt till att komma till tals och få inflytande över sitt eget liv kränks. Ju äldre barnet är desto större makt över sitt liv bör det enligt konventionen ha. Reglerna ska skydda barnen men inte kväva dem, vilket kan bli konsekvensen av överbeskyddandet. Vi har skrivit om Birgitta Qvarsell som tycker att det är viktigt att barnkonventionen tolkas och inte bara tas rakt upp och ner utan att se hur ett barnperspektiv kan nås på bästa sätt. Hon talar också om vikten att inte överbeskydda barnen så att man kommer bort från syftet med konventionen att stärka deras position i samhället.¹⁴⁶

I ett biblioteksarbete kan detta innebära att man lyssnar på barnen och låter de få mer inflytande i bibliotekets bestånd ju äldre de blir. Det är också upp till biblioteket att lita på barnens förmåga att själva välja, de behöver inte skyddas från dålig kultur till varje pris. Lennart Hellsing är helt inne på att låta barnen komma till den kultur de vill och inte pracka på barn kultur. Han är även före sin tid då han på 60-talet hävdar att barnen mår bäst av att få behandlas som individer här och nu så att de inte hela tiden skulle känna press på att utvecklas och bli något annat, för att tillsist bli en ”bra” vuxen.¹⁴⁷ Genom detta synsätt och våra undersökningar visar att barnen behöver ha biblioteket som en plats där de kan ha kul och kan koppla av på nu. Genom skolan kommer de i kontakt med biblioteket som en hjälp i studierna och att det därför är bibliotekets uppgift att visa att barnen kan komma dit även på fritiden.

Enligt barnkonventionen skall barnen ha rätt till en åldersanpassad kulturell verksamhet i sitt vardagliga liv, framförallt på fritiden. Eftersom barn inte är på samma nivå utvecklingsmässigt så är det av yttersta vikt att det finns olika verksamheter som riktar sig till olika barn. I vårt samhälle handlar prestation ofta om en vedertagen intellektuell förmåga som ibland mäts med olika typer av intelligenstester som bara riktar in sig på en liten del av människans talang. Howard Gardner menar att det finns en betydligt

¹⁴⁵ Lundgren, Lena (2005). ”På barn och ungdomars villkor” ingår i: *Barns rätt till kultur*, s. 23ff.

¹⁴⁶ Qvarsell, Birgitta (2005). ”Barns rätt till kultur – för lek, studier och arbete” ingår i: *Barns rätt till kultur*, s. 10.

¹⁴⁷ Hellsing, Lennart (1999). *Tankar om barnlitteraturen*, s. 27f.

större bredd på den mänskliga förmågan. Som exempel nämner han en ung pojke som lär sig av stammens ålderman att bli en bra sjöman genom att lära sig att navigera efter stjärnorna och skaffa sig goda kunskaper i geografi så han kan styra båten mellan öar och skär.¹⁴⁸ Vi ser det som viktigt att ta med olika typer av intelligenser när man jobbar med barn. Bibliotekets roll som förmedlare av kultur till barnen gör att det är viktigt att tänka i dessa banor. Genom att vidga perspektiven och se till andra förmågor än det rent litterata får barnen möjlighet att möta kulturen efter sin egen nivå. Här kommer exempelvis bibliotekets målarverkstäder in. Men även tillgången på musik, utställningar, datorer, med mera är lika viktiga.

8.2.3 Barnet har rätt till sitt liv och har rätt att utvecklas

På biblioteket kan detta betyda att barnen har rätt att välja kultur själv efter vad de tycker passar dem. När det gäller läsningen så skilde det sig mellan barnen i gruppen. De flesta sa att de läser men i olika hög grad. Några av pojkarna sa att läsning inte var deras hobby medan alla flickorna sa att de läste lite nästan varje dag, oftast när de gick och la sig. Hellsing säger att barnböcker skall vara formade så att de tilltalar barnen och deras behov och inte är gjorda för en vuxen publik. Han menar också att barnen skall, genom böckerna, lära sig behärska språket, orientera sig i både i tid och rum, men även socialt samt påverkas direkt.¹⁴⁹ Med detta i åtanke ses vikten av att barnen får bestämma själva vad de skall läsa. Beroende på var i läsutvecklingen barnet är måste det finnas litteratur som tilltalar dem. I den intervjuade gruppen var variationerna stora vad gäller deras val av böcker, men det som förenar dem var att de läste sådant som de var intresserade av. Några pojkar sa att de läste facklitteratur om BMX-cyklar, några andra läste *Dalslandsdeckarna*, någon läste serietidningar som exempelvis *Kalle Anka* och en flicka sa att hon läste *Pojken som kallades Det*. Detta visar att en barnbok inte måste vara en bok som har skrivits för barn utan det kan lika gärna vara en bok som är tänkt för en vuxen läsekrets. Här är det barnets läsutveckling och förmåga att ta till sig det den läser som avgör vad som är en bra barnbok. Ingen av barnen läste morgon- och kvällstidningar. Några sa dock att om de gjorde det så var det för att läsa sportdelen.

På biblioteket lånar våra barninformeranter helst böcker som är spännande eller roliga. Detta stämmer överens med barnen i Amira Sofie Sandins undersökning, som krävde att det skulle hända saker som höll kvar deras uppmärksamhet för att böckerna skulle kunna anses vara bra böcker. Sandins uppsats handlar om läsning som en flowaktivitet, alltså läsning som flyter och ger läsaren en känsla av välbehag. För att barnen i hennes studie skulle kunna uppnå flow behövde de läsa något som de tyckte var bra och som var lagom svårt för dem. Barnen i hennes uppsats kände att de inte fick samma välbehag av att läsa böcker i skolan som de fick på fritiden då det inte fanns några prestationskrav. Barnen kände att de tappade koncentrationen och att de var jobbigare att läsa för skolan. Barnen kopplade samman läslust med att de själva valt litteratur.¹⁵⁰

Birgitta Qvarsell har även i sin studie kommit fram till att hennes informanter som var mellan 6-15 år känner sig tvingade att lära sig och får en känsla av att vara testade när de läser bänkböcker i skolan medan det de läser på fritiden har de valt själva och känner inget tvång.¹⁵¹

¹⁴⁸ Gardner, Howard (1983). *De sju intelligenserna*, s. 3f.

¹⁴⁹ Hellsing, Lennart (1999). *Tankar om barnlitteraturen*, s. 25f.

¹⁵⁰ Sandin, Amira Sofie (2004). *Läslust- en brinnande känsla i magen*, s.56f.

¹⁵¹ Qvarsell, Birgitta (1987). *Barn, kultur och inläring*, s. 49ff.

Barnen i vår uppsats kände ingen skillnad på om de läste för skolan eller på sin fritid. De tyckte inte att det var jobbigare att läsa böcker som de visste att de skulle behöva redovisa senare. De kände inte heller att de valde böcker med tanke på att de skulle redovisas längre fram. Våra barninformeranter fick helt fritt välja vilken bok de ville låna och de fick även låna serieböcker som *Kalle och Hobbe* eller vilken facklitteratur de ville. Vi tror att detta påverkade att barnen inte såg läsningen som något krävande utan att de kunde läsa just det som de hade lust till. Hellsing säger att det är viktigt att ha barnens perspektiv. Därför gäller det att vara lyhörd för barnens behov och intresse

Barnbibliotekarien var noga med att alltid ha med böcker med olika svårighetsgrad när hon pratade om böcker för våra barninformeranter. Detta tror vi är något som påverkar barnen till att känna en lättsamhet i läsandet. Barn i ”bokslukaråldern” som våra informanter har en stor spridning på vad de gillar att läsa, en del gillar böcker som inte bibliotekarierna tycker är så bra och en del gillar klassikerna.¹⁵² Det är också en känslig ålder med tanke på skillnaderna mellan hur långt man kommit i sin läsutveckling. Både barnbibliotekarien och läraren nämner att det är stor skillnad i gruppen och de tror att mycket har att göra med att det är många invandrarbarn som inte har svenska som modersmål. Utifrån detta förstår vi att det är viktigt att inte tvinga på barnen någon bok de inte vill läsa. Att barnen kan välja bok efter en nivå som passar dem och inte känner sig tvungna att välja något för deras målgrupp samtidigt som de själva kan välja vilken sorts litteratur de vill låna ger en känsla av att ha kontroll över sitt läsande.

Barnen tror att bibliotekarierna tar in böcker som passar så många som möjligt och sådana som de själva tycker är bra. Detta stämmer i viss mån med att bibliotekarien säger att de bestämmer utifrån recensioner och vad de själva tycker är bra samt försöker ha en bredd i litteraturen. Bibliotekariernas kvalitetskrav hindrar många böcker från t ex Wahlströms förlag såsom Kitty-serien att köpas in till biblioteket. Samtidigt tycker hon att det viktigaste är att barnen läser något över huvudtaget framför att det är så kallad ”god” litteratur. De barn vi intervjuade talade inte om att vissa böcker var bättre än andra utan att de man själv gillade var bra och att det var olika emellan dem. Dessa skillnader i synsätt stämmer in i Margareta Rönnerbergs mening att det liksom med böcker som med annan kultur är de vuxna som sätter värderingar för vad barnen bör gilla och oftast bör kulturen även ha ett syfte medan barnen inte begränsar sig så utan är öppna för det som verkar intressant.¹⁵³

Lennart Hellsing menar att det bör finnas en bredd i böckerna på marknaden, både de som säljs och lånas av många och även de som är smalare.¹⁵⁴ Han tycker att man har rätt att ställa kvalitetskrav på barnböcker men det allra viktigaste är att barnen tycker om boken. Annars är det ingen bra bok oavsett estetiska kvalifikationer.¹⁵⁵ Barnen var nöjda med de böcker som fanns på biblioteket men de hade gärna velat vara mer delaktiga i inköpen och på så sätt skulle beståndet vara mer anpassade till barnen än till bibliotekarierna, även om det är viktigt att bibliotekarierna får sista ordet i beställningarna med tanke på att de är utbildade och har erfarenhet av att se till att det finns böcker för alla.

¹⁵² Nordlinder, Eva (2004). ”Om läslust och läspreferenser: Barns smak – att välja läsning” Ingår i: *Barns smak – om barn och estetik*, s. 37-54.

¹⁵³ Rönnerberg, Margareta (1989). *Skit kul! Om skräpkultur*, s. 20.

¹⁵⁴ Hellsing, Lennart (1999). *Tankar om barnlitteraturen*, s.82ff.

¹⁵⁵ Ibid. s.59.

För många av barnen var datorer något som tog en stor del av deras fritid. Våra informanter använde datorerna för olika ändamål. Det de framförallt gjorde var att chatta med sina kompisar på MSN. Men de flesta spelade även spel på datorn. Precis som Sjöberg skriver att pojkar föredrar krigsspel medan flickorna hellre spelar äventyrsspel kan vi se att vår grupp inte skiljer sig från detta. Pojkarna i gruppen nämner spel som *Counter strike* och *World of Warcraft* och flickorna spelar gärna *Sims* och *Narnia-spel*.

Sjöberg skriver också att de elektroniska medierna används för att skapa identiteter.¹⁵⁶ Flera av barnen vi intervjuade sa att de gärna såg på skräckfilm, spelade krigsspel och läste deckare. Men samtidigt vill de se komedier på tv och läsa böcker och serietidningar som t ex Sune och Kalle Anka. Detta ser vi som ett steg mot att vilja vara mer vuxna än vad de faktiskt är samtidigt som de får fortsätta vara barn. Genom att de har möjligheten att testa sina gränser får de utveckla sina egna personligheter.

En sajt barnen använde ofta var Hamsterpaj.net. Det de bland annat gör på sidan är att spela spel. Här finns on-linespel, filmer, chat, forum och Community. Sidan vänder sig till ungdomar i 13-18-ålder. De ansvariga uttrycker starkt att barn i lägre åldrar inte har på sajten att göra och att de avsäger sig allt ansvar. Om det ändå skulle vara så att det är yngre som använder deras tjänster menar de att det är föräldrarnas skyldighet att se till att stoppa barnen. Att barnen inte bryr sig om att sajten riktar sig till ungdomar tolkar vi som att de vill göra "vuxnare" saker, det finns en lockelse i det samtidigt som det ses som "barnsligt" att göra sådant som riktar sig till den egna åldersgruppen.

Som vi har sagt i inledningen av stycket om tidigare forskning, så är det på de vuxnas premisser som barnens kontakt med kulturen sker. Men genom att barnen använder sig av sajter som exempelvis hamsterpaj.net, trots att de inte är avsedda för dem, så väljer de själva viket kulturutbud de vill ha.

Barnbibliotekarien ansåg inte att hon var så insatt i datorernas värld men hade god hjälp av IT-bibliotekarien. Vi tror att det är viktigt att det finns bibliotekarien på biblioteket som följer med i IT-utvecklingen eftersom barnen ständigt ökar sin kunskap och sitt intresse för datorer.

Alla våra barninformanter hade datorer som de surfade på Internet med hemma och de allra flesta utav dem spelade dataspel och spel över nätet och kunde en hel del om det. Biblioteket har köpt snälla spel som har fått bra recensioner och inte gått efter kostnaden så som barnen trodde var ett viktigt inslag. Mer viktigt var att det fanns spel för alla. Utav våra informanter spelade killarna helst krigsspel och våldsamma spel medan tjejerna gillade att spela en mindre våldsamma spel, båda grupperna gillade sportspel. Ulrika Sjöberg menar att barnen tar hjälp av medier som datorer i deras identitetsskapande och att datorerna är en viktig del av barnens vardag.¹⁵⁷ Vi tycker utifrån detta att för att biblioteket ska vara en attraktiv plats för barnen bör de ta till vara på deras dataintresse. Detta tycker vi är något som vårt bibliotek har gjort då de beställt nya speldatorer till vår målgrupp. I intervjuerna med barnen märktes också att de blev mycket intresserade av dessa datorer och ökade sitt intresse för biblioteket.

¹⁵⁶ Sjöberg, Ulrika (2004). "Barns möte med elektronisk text" Ingår i: *Barns smak – om barn och estetik*, s. 133.

¹⁵⁷ Sjöberg, Ulrika (2004). "Barns möte med elektronisk text" Ingår i: *Barns smak – om barn och estetik*, s. 133-148.

Bibliotekets datorer har de vanliga spärrarna på sina datorer och det är inga speciella för de datorer som är till för ungdomarna. Vi var nyfikna på om det var tillåtet att chatta och spela på alla datorer eftersom vi själva hade erfarenhet av sådana begränsningar men det finns inga sådana på vårt bibliotek. Barnen använder en stor del av dataanvändandet till att just chatta och spela och genom intervjuerna kändes det som att det är nödvändigt att biblioteket tillåter det om de vill att barn ska använda deras datorer. Bibliotekspersonalen kontrollerar vad barnen använder datorerna till ibland men de särskiljer inte de unga utan kontrollerar även vuxnas dataanvändande.

The Kaiser Family Foundations studie visar att barn i 8-18 år tillbringar i genomsnitt 3 timmar per dag framför tv: n.¹⁵⁸ I Sverige är den siffran betydligt lägre. Här spenderar 11-14-åringar i genomsnitt 93 minuter per dag.¹⁵⁹ Film på bio ses inte i lika stor utsträckning som tv men det beror att få unga går på bio själva. Däremot är video/Dvd-tittandet större.¹⁶⁰ Våra informanter sa att det hände vid enstaka tillfällen att de hyrde videofilmer i stadens videoaffär. Det hände även det att de då och då gick på bio tillsammans med sin familj. Det de framförallt gjorde var att se på tv. Barnen vi intervjuade hade amerikanska komediserier och situationskomedier så som *Alla älskar Raymond* och *My name is Earl* som favoritprogram. I Kaiser-studien kom man fram till att situationskomedier var det som de allra flesta tittade på, oavsett ålder. Det kom också fram att endast 20 % av barnen i åldern 11-14 år såg på program som riktade sig till barn.¹⁶¹ I vår studie sa inte något av barnen att de tittade på barnprogram eller liknande. Det var snarare tvärtom, det de såg riktade sig i första hand till vuxna. Det vi kan se här är att det finns en spänning i att se på det som de äldre ser på. Det verkar finnas en strävan efter att vara lite mognare än vad man kanske egentligen är.

När det gäller uthyrningsfilmerna på biblioteket så var barnen intresserade av att få vara med att bestämma vad som skulle finnas och de hade åsikter om att filmerna skulle vara mer i deras smak. Men eftersom biblioteket inte lånar ut filmer till barn under 16 år så är detta ingen tjänst våra informanter använder på egen hand. Det är därför extra intressant att de ändå tycker att det är viktigt att få vara med och bestämma vilka filmer som köps in. Det visar att barnen hela tiden hävdar sin rätt till delaktighet.

Barnen lyssnade mycket på musik. Några spelade även instrument så som piano och gitarr på musikskolan. Genom att lyssna på musik får barnen tillfälle att varva ner och koppla av. Liksom The Kaiser Family Foundations studien visar så lyssnar våra informanter precis som deras mycket på musik, De märks också att det är det skillnad på vilken typ av musik som tjejer och killar lyssnar på. Killarna som vi intervjuade lyssnade mycket på hårdare musik som Hip Hop och hårdrock medan tjejerna valde mjukare musik som schlager eller pop.¹⁶²

Musikavdelningen på biblioteket utnyttjades inte så ofta av barnen i vår undersökning. De tyckte att det var svårt att hitta och att det inte fanns så mycket musik för dem. Barnen ger själva förslag på hur biblioteket kan skylta tydligare så att de kan hitta det de söker. Vår biblioteksinformant tyckte att de hade ett stort utbud med över 3000 skivor

¹⁵⁸ Roberts, Donald. F, et al (2005). *Generation M: Media in the lives of 8-18 year-olds*, s. 23.

¹⁵⁹ Findahl, Olle (2004). "Television" Ingår I: *MedieSverige 2004: statistik och analys*, tabell 7.50, s. 313.

¹⁶⁰ Roberts, Donald. F, et al (2005). *Generation M: Media in the lives of 8-18 year-olds*, s. 23.

¹⁶¹ Ibid. s. 25.

¹⁶² Roberts, Donald. F, et al (2005). *Generation M: Media in the lives of 8-18 year-olds*, s. 27ff.

och 500 av dem var nya. När biblioteket väljer skivor till provlyssningsplatserna väljer dem de nya skivorna som de själva gillar. Barnen ser det som om de mest skyltar med klassisk, gammal och konstig folkmusik och vill ha mer sådant som de själva lyssnar på. Det verkar som om det finns musik på biblioteket som barnen gillar med de har svårt att hitta den. Eftersom de inte hittar det söker ger de upp och tror att de bara finns de "konstiga" skivorna som bibliotekarierna skyltar med. Det är viktigt att förstå att bra musik är något individuellt och att det som bibliotekarierna tycker är bra inte alltid faller barn i smaken och tvärtom. Som Bojner Horwitz skriver så reagerar man olika på samma musik beroende på vilken kulturellkontext man befinner sig i.¹⁶³ Vissa barn kan finna rapmusik avslappnande medan bibliotekarierna kanske blir stressade av det.

Biblioteket har ändrat inställning till att ha musik på biblioteket från 1982 då några barnbibliotekarier skrev att det inte var bra för barn att passivt sitta och lyssna på musik och att bibliotekets roll i så fall var att locka barnen att själva hålla på med musik för att delta mera aktivt.¹⁶⁴

8.2.4 Barnet har rätt att göra sig hörd och få sina åsikter respekterade

Genom intervjuerna med barnen framkom det att de är väldigt intresserade av att få vara delaktiga i de beslut på biblioteket som berör dem. De hade flera förslag på hur detta skulle kunna gå till. Några av förslagen var en förslagslåda, enkäter i skolan eller på biblioteket samt grupper av barn som är med på möten. Barnbibliotekarien vill att barnen skall bli mer delaktiga och planerar att låta dem svara på en enskild barnenkät vid nästa användarundersökning på biblioteket. Barnen vill ha olika sorters kultur eftersom de är olika individer, och vill därför att biblioteket tillhandahåller olika sorters kultur. Biblioteket vill ha fler nöjda användare och att barnen kommer till biblioteket på sin fritid och har det trevligt. För att uppnå detta kan ett sätt vara lyssna mer på deras önskemål på så sätt känner sig barnen mer delaktiga och att biblioteket tar dem på allvar. Genom vår undersökning kan vi se att bibliotekets roll inte är att lära barnen vad som är bra kultur utan att tillhandahålla olika former och typer av kultur till barn. Vårt bibliotek tar inte in böcker, tidningar, dataspel och liknande som anses vara av dålig kvalitet vilket visar på ett beskyddande tankesätt. Qvarsell skriver om två slags extrema syner på barn, antingen den där barnen är offer för kulturen eller den där de inte påverkas alls. Om man tar rollen att beskydda barn är det lätt att de görs om till offer för kulturen och att de inte själva ger chansen att välja.¹⁶⁵

¹⁶³ Bojner Horwitz, Eva, Bojner, Gunilla (2005). *Må bättre med musik*, s. 114, 143.

¹⁶⁴ Skoglund, Lena et al. (1982). *Passa upp, passa, passa vidare?* s. 46ff

¹⁶⁵ ¹⁶⁵ Qvarsell, Birgitta (1987). "Barns rätt till kultur – för lek, studier och arbete" ingår i: *Barn, kultur och inläring*, s. 25ff.

9. Slutsatser

I detta kapitel kommer vi att utvärdera hur väl vi kunnat svara på frågeställningar och vad vi kommit fram till. Syftet med vår undersökning var att få reda på hur barnen upplever bibliotekets kulturutbud. Men också att se på vilken roll barnen upplever att biblioteket har och om detta stämmer överens med hur biblioteket ser på sin roll som kulturförmedlare till barnen. Vi börjar med att utvärdera våra underfrågor för att avsluta med att se på hur vi lyckats uppnå vårt syfte.

9.1 Hur upplever barnen kulturutbudet på stadsbiblioteket?

Genom att besvara våra underfrågor har vi kommit fram till att barnen upplever kulturutbudet som lyxigt jämfört med vad de har i skolbiblioteket men samtidigt att det är ett resultat av bibliotekariernas smak och inte deras egna. De känner att de själva vill vara med och bestämma för att kunna få fram exempelvis musik, filmer och böcker som de själva vill låna. De vill också ha lite sportigare och mer datainriktade aktiviteter. Vi har också kunnat se en tendens till att de vill ta del av kultur som egentligen är till för äldre ungdomar eller vuxna och att de därför kan uppleva bibliotekets utbud för dem som lite tråkigt och barnsligt.

9.2 Vad finns det på biblioteket för barnen? Och vad gör de?

Vi har kunnat få en överblick över vad biblioteket har att erbjuda barnen genom intervjuer med barn och bibliotekarien men även genom egen observation. Vi har kommit fram till att biblioteket tillhandahåller en hel del till barnen så som musik, film, datorer, böcker mm. Biblioteket står även till tjänst med bokprat, foldrar med boktips, aktiviteter och råd och hjälp när de besöker biblioteket. Vi har även kunnat se att våra informanter i huvudsak lånar böcker till skolan, men att de även använder datorerna, lyssnar på bokprat, letar bra musik eller film. Det de inte gör är att medverka i aktiviteterna eller låna hem speciellt mycket filmer eller musik. Vi tycker att vi fått en bra inblick i hur beståndet ser ut och hur det används av våra informanter.

9.3 Hur ser barnen på bibliotekets roll i deras kulturanvändning?

Flera av barnen ser biblioteket som en del av skolan och har svårt att särskilja biblioteket från de andra delarna av samma byggnad. De barnen använde bara biblioteket med skolan och hade svårt att förstå varför de skulle gå dit på sin lediga tid. En del av barnen var på biblioteket med sin familj på fritiden och hade lättare att se biblioteket som en helhet till både skola och nöje. Genom att fråga vad barnen skulle vilja ha och kunna göra på biblioteket fick vi insyn i vilken roll barnen tyckte att biblioteket hade, även om det också genom rena önskedrömmar kunde visa vilken roll de ville att biblioteket skulle ha. Vi har sett att barnen ser biblioteket som en skolgrej även om de är medvetna om att biblioteket också har till uppgift att tillhandahålla kultur på deras fritid också.

9.4 Hur ser biblioteket på sin roll som kulturförmedlare till barnen?

Barnbiblioteken i Sverige har utvecklats till att mer ta hänsyn till barnens vilja och lyssnar mer på barnen direkt idag än tidigare. Detta märks även på vårt undersökta bibliotek där de inser problemen med att inte alltid ha resurser men däremot viljan att lyssna mer på barnens åsikter. Biblioteket vill gärna bli ett ställe där barnen kan ha roligt och använda flera olika delar av deras bestånd. Bibliotekarien har också sett att barnen förknippar biblioteket med skolan och vill komma bort från detta. Hon vill att biblioteket ska få en mer lustfylld roll i barnens kulturanvändning och komma bort från tvångsstämpeln.

9.5 Hur stämmer bibliotekets syn på deras roll samman med barnkonventionens riktlinjer?

Barnbibliotekarien nämner själv att hon använder barnkonventionen som redskap i sitt arbete och är medveten om att det är viktigt att få barnen mer delaktiga för att helt uppnå konventionens riktlinjer. Genom att till exempel marknadsföra böcker på olika nivå på bokpratet förmedlar hon konventionens krav att tillhandahålla kultur för alla.

Vi har fått svar på våra frågeställningar och fått större inblick i hur barnen ser på bibliotekets kulturutbud. Vi har inte tagit reda på hur barnbibliotekarien använder barnkonventionen i sitt dagliga arbete bara att hon själv säger att hon gör det. Det hade varit intressant att se hur barnkonventionen används praktiskt ute på barnbiblioteken. Något annat som skulle vara intressant att undersöka är vad resultatet blir när ett bibliotek låter barnen bli mer delaktiga. Vi har sett vad barnen önskar till biblioteket och vad de skulle besluta om de får chansen men det hade varit spännande att se faktiska resultat av barnens idéer.

10. Sammanfattning

Vi blev genom kontakt med ett stadsbibliotek i en mindre stad tillfrågade att göra en användarstudie för att hjälpa dem utvärdera sitt relativt nya bibliotek. Vi valde att skriva vår uppsats om barn eftersom vi genom tidigare studier blivit intresserade av barn som kulturanvändare. Barnen vi valde var i mellanåldern eftersom både vi själva och barnbibliotekarien på biblioteket trodde oss se att det var en åsidosatt grupp. Vårt syfte blev att ta reda på hur barnen upplever bibliotekets kulturutbud såsom mediebestånd och aktiviteter.

Våra frågeställningar är:

- Hur upplever barnen kulturutbudet på stadsbiblioteket?
- Vad finns det på biblioteket för barnen? Och vad använder de?
- Hur ser barnen på bibliotekets roll i deras kulturanvändning?
- Hur ser biblioteket på sin roll som kulturförmedlare till barnen?
- Hur stämmer bibliotekets syn på deras roll samman med barnkonventionens riktlinjer?

Våra informanter bestod av 22 stycken elever från en klass i närheten av biblioteket. Genom att vi använde oss av en klass fick vi en heterogen grupp barn i samma ålder. Vi har fokuserat på hur barnen använder biblioteket och försökt att inte blanda in skolans roll. Detta har vi gjort genom att vi inte tagit upp skolans mål med att barnen går till biblioteket eller biblioteket ur ett lärandeperspektiv. Vi har bara tagit upp det biblioteksbestånd som barnen själva nämner att de använder eller har synpunkter på bland annat böcker, aktiviteter och musik.

Som bakgrund till vår undersökning har vi använt oss av litteratur om barns kulturanvändning av pedagogikprofessorn Birgitta Qvarsell. Vi har också med en text av Lena Lundgren där hon har skrivit om hur bibliotekarien efterlever barnkonventionen. Vi har även skrivit en del om Margareta Rönnbergs syn på barn som kulturanvändare samt tagit del av en stor amerikansk undersökning av barn och media. Övrig litteratur som vi använt i begränsad omfattning har handlat om barn och kultur eller barnkonventionen.

De två styrdokument, kommunens kulturförvaltnings verksamhetsplan och bibliotekslagen, som vi använt i uppsatsen berör bibliotekets arbete på ett eller annat sätt. Som teoretiskt perspektiv har vi använt Lennart Hellsings tankar om barn och barnkultur och barnkonventionen med dess 4 grundprinciper som vi tagit hjälp av vid analysen.

Vi har gjort gruppintervjuer med barnen i grupper om 5-7 stycken i varje grupp. Vi valde gruppintervjuer för barnen skulle känna sig trygga och kunna spinna vidare på varandras idéer. Vi gjorde intervjuer i två omgångar med barnen eftersom vi efter den första intervjuomgången kände att vi ville gå djupare in på vissa delar av kulturanvändningen. Vi använde en intervjumetod med låg grad av strukturering och låg grad av standardisering som gjorde att intervjuerna liknade samtal där vi frågade utifrån

teman och informanterna kunde tala fritt och utan fasta svarsalternativ. Detta är en metod som vi valt för att vi vill göra en kvalitativ analys av resultatet.

Vi intervjuade även barnbibliotekarien efter samma metod som med barnen. Syftet med intervjun var att få hennes syn på verksamheten samt en bakgrund till kulturbeståndet.

I resultatredovisningen redogjorde vi för det som kommit fram i intervjuerna med barnen och barnbibliotekarien. Flera av barnen säger att de inte är på biblioteket förutom med skolan då de går en gång i månaden för att låna bänkböcker och lyssna på bokprat. Förutom böckerna är det bibliotekets datorer som de använder mest medan de inte alls deltar i aktiviteterna. Barnbibliotekarien berättar att de nybeställningar som görs främst grundar sig på Bibliotekstjänsts recensioner samt bibliotekariernas egna smak och tycke.

I analys- och diskussionskapitlet för vi samman intervjuresultatet med litteraturen och teorin. Det som vi kommit fram till är bland annat att barnen har svårt att skilja biblioteket från skolan vilket bibliotekarien är medveten om och vill göra något åt. Barnen var mest nöjda med bokbeståndet medan de inte var så intresserade av aktiviteterna. De kände att de gärna ville vara med och påverka bibliotekets inköp och planering av aktiviteter. Som det var nu upplevde barnen att mycket av beståndet var utformat efter bibliotekariernas smak och inte efter deras.

I slutsatsen har vi utvärderat hur vi besvarat våra frågeställningar genom att se vad vi kommit fram till på varje fråga och hur vi gick tillväga.

11. Källförteckning

11.1 Otryckta källor

Intervjuer med barn gjorda 2006-03-01 och 2006-03-29

Intervju med barnbibliotekarie gjord 2006-03-23

Observation i biblioteket gjord 2006-03-01

11.2 Elektroniska källor

Melldahl, Catharina (Sidansv.) Kungliga Biblioteket (2005-10-20)

<http://www.kb.se/notiser/bibliotekslagen.htm> [2006-02-17]

Qvarsell, Birgitta (2003) "Barns perspektiv och mänskliga rättigheter" Artikel i:

Pedagogisk Forskning i Sverige årg 8 nr 1-2 s, 101-113 Elektronisk kopia:

www.ped.gu.se/biorn/journal/pedfor/pdf_filer/qvarsell.pdf[2006-04-19]

www.film pedagogik.nu [2006-04-19]

11.3 Tryckta källor

Auraldsson, Kerstin (1984). "Ett barnbibliotek växer fram: Barnbiblioteksverksamhet i Uppsala under Vivica Hännings tid 1941-1964" Ingår i: *Tema: Barnbibliotek*. Uppsala: avd. för litteratursociologi, Litteraturvetenskapliga inst. (Litteratur och samhälle, nr. 1/2), s. 42-98.

Bergström, Annika (2004). "Internet" Ingår i: *MedieSverige 2004: Statistik och analys*. Göteborg: Nordicom, Göteborgs Universitet, s. 195-228.

Bojner Horwitz, Eva & Bojner, Gunilla (2005). *Må bättre med musik*. Västerås: ICA bokförlag.

Buckingham, David (2000). *After the death of childhood: Growing up in the age of electronic media*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Carlsson, Bertil (1997). *Grundläggande forskningsmetodik*. Stockholm: Liber.

Danielsen, Marie (1984). "Barn- och ungdomsverksamhet vid Uppsala stadsbibliotek 1965-1978" Ingår i: *Tema: Barnbibliotek*. Uppsala: Avd. för litteratursociologi, Litteraturvetenskapliga inst. (Litteratur och samhälle, nr. 1/2), s.99-131.

Doverborg, Elisabeth & Pramling Samuelsson, Ingrid (2000). *Att förstå barns tankar: Metodik för barnintervjuer*. 3. omarb. uppl. Stockholm: Liber, cop.

Eagleton, Terry (2000). *En essä om kultur*. Göteborg: Daidalos.

Findahl, Olle (2004). "Television" Ingår i: *MedieSverige 2004: Statistik och analys*. Göteborg: Nordicom, Göteborgs Universitet, s.269-324.

- Gardner, Howard (1983). *De sju intelligenserna*. Jönköping: Brain Books AB.
- Hammarberg, Thomas (1994). *Barnet och den politiska viljan*. Rädda Barnens skriftserie om Barnkonventionen.
- Hellsing, Lennart [1963] (1999). *Tankar om barnlitteraturen*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Roberts, Donald F. et al (2005). *Generation M: Media in the lives of 8-18 year-olds*. A Kaiser Family Foundation Study, March 2005. The Henry J. Kaiser Family Foundation.
- Klingberg, Göte, (1989). "Lennart Hellsing som barnboksteoretiker" Ingår i: *Först och sist Lennart Hellsing*. Stockholm: Rabén & Sjögren. Svenska barnboksintitutet skrifter nr 34. s. 132-141.
- Konventionen om barnens rättigheter* (1992). Stockholm: Socialdepartementet.
- Kåreland, Lena (2002). *En sång för att leva bättre*. Stockholm: Rabén & Sjögren Svenska barnboksintitutet skrifter nr 75.
- Larsson, Nisse (2004). *Hela Hellsing*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Lundgren, Lena et al. (2000). *Barn frågor- kan biblioteket svara?: Om referensarbete för barn och ungdomar*. Stockholm: Länsbiblioteket i Stockholms län.
- Lundgren, Lena (2005). "På barn och ungdomars villkor" Ingår i: *Barns rätt till kultur*, Nr. 37. Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet. s. 23-29.
- Marcel, Benny (2005). "Barndomen är ingen förberedelse för livet – den är livet" Ingår i: *Barns rätt till kultur*, Nr. 37. Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet. s. 55-64.
- Mählqvist, Stefan (1989) "Den traditionsmedvetne modernisten" Ingår i: *Först och sist Lennart Hellsing*. Stockholm: Rabén & Sjögren. Svenska barnboksintitutet skrifter nr 34. s. 48-59.
- Nordlinder, Eva (2004). "Om läslust och läspreferenser: Barns smak – att välja läsning" Ingår i: *Barns smak: Om barn och estetik*. Nr. 36 Centrum för kulturforskning vid Stockholms universitet. s. 37-54.
- Patel, Runa & Davidsson, Bo (1994). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Pehrsson, Anna-Lena red. (2000). *Mänskliga rättigheter för barn*. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB.
- Persson, Magnus (2004). "Böcker" Ingår i: *MedieSverige 2004: Statistik och analys*. Göteborg: Nordicom, Göteborgs Universitet, s. 155-194.

- Qvarsell, Birgitta (1987). *Barn, kultur och inläring*, Nr.11. Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet.
- Qvarsell, Birgitta (2005). "Barns rätt till kultur – för lek, studier och arbete" Ingår i: *Barns rätt till kultur*, Nr. 37. Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet. s. 9-22.
- Rasmusson, Bodil (2001). *Med barnkonventionen som karta och kompass i kommuner och landsting*. Stockholm: Kommentus Förlag.
- Repstad, Pål (1999). *Närhet och distans: Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. 3. rev. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Rönnerberg, Margareta (1989). *Skit kul!: Om s k skräpkultur*. Uppsala: Filmförlaget.
- Sandin, Amira Sofie (2004). *Läslust- en brinnande känsla i magen*. Borås: Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats 2004:62).
- Sjöberg, Ulrika (2004). "Barns möte med elektronisk text" Ingår i: *Barns smak: Om barn och estetik*, Nr. 36. Centrum för kulturforskning vid Stockholms universitet, s. 133-148.
- Sjögren, Olle (1990). "Den svarta leken: Om monsterlek och chockhumor i skräckfilm" Ingår i: *Spelrum: Om lek, stil och flyt i ungdomskulturen*. Uppsala: Filmförlaget. s. 87-130.
- Skoglund Lena et al. (1982). *Passa upp, passa, passa vidare*. Barnkultur i praktiken. Statens Kulturråd. Stockholm: LiberTryck.
- SOU 1995:84 (1995). Se: Kulturpolitikens inriktning.
- Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken: Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Söderblom, Harriette (2002). *Ska vi gå till bibblan?: Stockholms stadsbiblioteks barnavdelning under 50 år*. Stockholms Stadsbiblioteks skriftserie 12. Stockholms kulturförvaltning.
- Thurén, Torsten (1995). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Tigers Förlag AB.
- Trost, Jan (1997). *Kvalitativa intervjuer*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Verksamhetsplan (2006). X-kommuns kulturnämnd.
- Wallén, Göran (1996). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Åberg, Åke (1984). "Barnbibliotekets begynnelse" Ingår i: *Tema: Barnbiblioteket*. Uppsala: avd. för litteratursociologi, Litteraturvetenskapliga inst. (Litteratur och samhälle, nr. 1/2), s. 7-41.

12. Bilagor

12.1 Bilaga 1. Brev till vårdnadshavande

Hej

Vi heter Carolina Ericsson och Maud Andersson och studerar Biblioteks- och Informationsvetenskap i Borås. Under våren skriver vi vår magisteruppsats som kommer att handla om hur barn upplever kulturutbudet (dvs. litteratur, musik, film, bokklubbar mm.) på X-stadsbibliotek. Vi har kontaktat X-skolan och bitt om att få intervjua barnen i klassen. Intervjuerna kommer att genomföras gruppvis på biblioteket på onsdag vecka 9 när eleverna besöker biblioteket med skolan. Det är givetvis frivilligt för barnen att delta i intervjun och vi kommer att fråga dem om lov på plats.

Allt intervjumaterial kommer att behandlas konfidentiellt, det vill säga att inga uppgifter som kan göra att barnen identifieras kommer att utlämnas. Endast vi och vår handledare kommer att ha tillgång till materialet.

Ni får gärna kontakta oss om det är något ni undrar över. Vi nås lättast via e-mail, men också på hemtelefonen under kvällstid.

Med vänliga hälsningar

Carolina Ericsson
Telefonnummer:
E-mail:

Handledare:
Anette Eliasson

Maud Andersson
Telefonnummer:
E-mail:

12.2 Bilaga 2. Intervjumall

Det här är frågor vi kommer att utgå från men de kommer inte att ställas ordagrant eller i den här ordningen. Vi kommer att jobba utifrån teman och i samtalsliknande former försöka få svar på våra delfrågor.

Vi tänkte börja med att ställa frågor kring barnens fritid, vad de gör, hur, hur ofta? Fråga kring hur de ser på kultur och kreativitet (bara för att få veta hur de tänker, hur medvetna de är) För att sedan komma in på bibliotekets roll, vad de gör på biblioteket och vad de känner/tycker om det och om de vill förändra något.

Vad gör ni på **fritiden**, hur ofta, hur då, med vem

Vad är **kultur**. Vad finns det för kultur (dvs. kulturellt utbud) på biblioteket. Om man är kreativ, hur är man då.

Går ni till biblioteket förutom med skolan - varför/varför inte, hur ofta, med vem.

Berätta varför man går till biblioteket.

Vad kan man **göra på ett på bibliotek**.

Berätta vad ni gör på biblioteket.

– Sitter ni kvar och läser, lyssnar på musik osv.

– Brukar ni vara med i de aktiviteter som biblioteket anordnar t ex under sportlovet, bokklubbar, skattjakt, sagoläsning, bokprat mm. – Varför/varför inte

Berätta hur det **känns** att vara på biblioteket

Hur blir ni bemötta.

Törs ni fråga bibliotekarierna.

Är det någon skillnad när ni är här ensamma än när ni är här med skolan.

Får ni den hjälpen ni vill ha.

Berätta om en gång det var roligt/tråkigt på biblioteket

Hur **tycker** ni att det är här på biblioteket. – hur tycker ni det ser ut.

Vad tycker du är bra med biblioteket/Vad tycker du är dåligt

Vad tycker ni bäst/sämst om.

Om ni fick ändra på något, vad skulle det vara.

Saknar ni något här.

12.2.1 Uppföljningsfrågor till barnen

Hemma

Medievanor hemma – har ni dator, tv (på rummet) läser (om någon läser för dom), var brukar ni lyssna på musik (har ni egen cd-spelare, kanske en mp3).

Communities på Internet; Lunarstorm, Efterfesten, Skunk

Vilka typer av spel spelar ni - på Internet
- dataspel

Favortiböcker (vad läser killarna, vad läser tjejerna. Hur är det med facklitteraturen)

Favorit film / TV-program

Går ni på teater, med vem (skolan, hemma...)

Biblioteket

Vad använder ni bibliotekets datorer till

Vad vill ni använda dem till

Vilka typer av spel spelar ni - på Internet
- dataspel

Vet ni om att biblioteket har beställt in 2 nya datorer för er under 16 som skall vara till för att spela dataspel på?

Biblioteket har beställt in dessa spelvad tycker ni om dom? Hur tror ni biblioteket har tänkt när de valt dessa spel?

Vilken musik lyssnar ni på

Är det lätt eller svårt att hitta musik ni tycker om (finns det musik de skulle gilla men de har svårt att hitta den för att musikhyllan är för oorganiserad)

Hur är det att hitta det ni letar efter, vet ni alltid vad ni vill ha eller letar ni på måfå efter böcker, musik... Hur gör ni när ni letar

Om ni fick bestämma, vilka typer av aktiviteter skulle ni då vilja ha på biblioteket Hade ni velat vara med och bestämma? Varför/varför inte

Kan och vill ni vara med och påverka vad som köps in till biblioteket.

Finns det något ni saknar

Hur tror ni biblioteket bestämmer vad som köps in? Hur tänker dem tror ni?

Skulle ni vara intresserade av att vara med och bestämma vilka böcker/skivor/dataspel/filmer som biblioteket köper in Hur skulle det kunna gå till i så fall Vad hade ni ändrat på

Om ni fick vara chefer över biblioteket i en dag, vad hade ni gjort/ändrat då?

12.3 Bilaga 3. Frågor till bibliotekarien

Hur länge har du jobbat som bibliotekarie/barnbibliotekarie.

Utbildning

Vidareutbildning

Vilka aktiviteter finns det

Hur tänker ni när ni ordnar aktiviteter

Hur ser mediabeståndet ut

Hur tänker ni när ni köper in:

- böcker både skönlitteratur och faktaböcker
- serietidningar
- filmer
- musik
- dataprogram- utlåning/användning
- datorerna: - åldersgräns
- vilka de kan boka
- vad de får göra förutom skolarbete, sidblockeringar

Varför får de inte göra vissa saker t ex med datorerna

Använder ni er av några dokument som riktlinjer i ert arbete

Delaktighet

Genom intervjuerna har det kommit fram att många av barnen är sportintresserade, gör biblioteket något för att tillmötesgå detta

Hur marknadsför ni era tjänster för att nå ut till barnen

Dina visioner med arbetet

12.4 Bilaga 4. Artikel 31

Artikel 31

1. Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

2. Konventionsstaterna skall respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och skall uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet.

